

מחלקת מחקר של הרשות השופטת
Israeli Courts Research Division

דחיות דיונים במערכת המשפט

קרון וינשל-מרגל ויפעת טרבולוס ספטמבר 2013

בית המשפט העליון
רח' שערי משפט, ירושלים 91950
research@supreme.court.gov.il
www.court.gov.il/research

תוכן עניינים

2		תקציר מנהלים
6		מבוא
7		א. רקע
7	1.א. כללי	
7	2.א. הגדרת התופעה	
10	3.א. נוהל הדחיות לטיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון	
11	4.א. הבחנה בין דחייה של דיוני הוכחות לבין דחייה של דיוני קדם	
12		ב. שיטת מחקר ומקור נתונים
15		ג. ממצאים אמפיריים
15	1.ג. היקף תופעת דחיית הדיונים במערכת המשפט	
15	ג.1.א. כללי	
16	ג.1.ב. מספר בקשות הדחייה בהן מטפל שופט ביום	
16	ג.1.ג. החלק היחסי של דחיות הדיונים מתוך הדיונים הנקבעים ביומן בית המשפט	
17	ג.1.ד. דחיות מבעוד מועד - שיעור בקשות הדחייה המתקבלות ועילות הבקשה	
23	ג.1.ה. דחיות במועד הדיון - עילות הדחייה	
25	2.ג. ניתוחי עומק וגורמי השפעה אפשריים	
25	ג.2.א. דיוני קדם אל מול דיוני הוכחות	
26	ג.2.ב. סמיכות הגשת בקשת הדחייה למועד הדיון הקבוע	
26	ג.2.ג. הסכמת הצד שכנגד לבקשת הדחייה	
28	ג.2.ד. השפעת כניסתו לתוקף של נוהל הדחיות על היקף דחיות הדיונים	
30	ג.2.ה. הקשר בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון	
31	3.ג. השלכות תופעת דחיית הדיונים על מערכת המשפט	
31	ג.3.א. התמשכות ההליכים	
32	ג.3.ב. זמן שיפוטי המושקע בהתמודדות עם תופעת הדחיות	
33	ג.3.ג. בזבוז זמן ומשאבים נוספים, בתוך ומחוץ למערכת המשפט	
34	ג.3.ד. זילות בית המשפט והחלשת אמון הציבור במערכת המשפט	
35		ד. סיכום והמלצות לטיפול בתופעת דחיית הדיונים
45		נספחים
45		נספח א': נוהל הדחיות
48		נספח ב': טופס א' לבקשה לדחיית מועד דיון
50		נספח ג': טופס ב' לבקשה לדחיית מועד דיון
52		נספח ד': טפסים למילוי אודות בקשות דחייה לפני מועד הדיון ובמועד הדיון

תקציר מנהלים

כללי

התופעה של דחיות דיונים מוכרת במערכות משפט רבות כגורם מרכזי להימשכות הליכים, כרוכה במשאבים שיפוטיים ומנהליים רבים, ועשויה לבטא זילות כלפי בית המשפט. מחקר זה בוחן את היקפה של תופעת דחיית הדיונים במערכת בתי המשפט בישראל, וכן את מאפייניה, הגורמים המשפיעים עליה, והשלכותיה על המערכת. מטרת המחקר להוות בסיס לקבלת החלטות בנוגע למדיניות המשך הטיפול והתמודדות עם תופעת דחיות הדיונים, ולספק מצע לפעולות המיועדות לצמצום היקף הדיונים הנדחים לאור הממצאים שהתגלו.

המחקר והמלצותיו מהווים חלק אינטגרלי מהמאמצים הניהוליים המוקדשים לקיצור משך חי התיקים ולייעול הטיפול בהם. בחינת תופעת הדחיות באה כהמשך לעבודה המעמיקה שנעשתה בנושא על ידי וועדה שמינתה נשיאת בית המשפט העליון (בדימוס) דורית ביניש, בראשות הנשיאה מוסיה ארד ובהשתתפות הנשיאה דפנה בלטמן-קדראי והשופט יגאל מרזל, ולנוהל הנשיאה לטיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון [1-10] שגובש כתוצאה מעבודת הוועדה ("נוהל הדחיות"). הנוהל קובע הנחיות מפורטות לפיהן בקשות הדחיה יוגשו על ידי בעלי הדין ובאי כוחם על גבי טפסים שיועדו לכך, וכן מדיניות מצמצמת ביותר של היענות לבקשות אלו.

במסגרת המחקר, הגדרנו שני סוגים של דחיות דיונים: (1) **דחיות מבעוד מועד** - דיונים הנדחים למועד אחר לאחר הגשת בקשות דחיה שאושרו על ידי בית המשפט, וכן דחיות ביוזמת בית המשפט, (2) **דחיות במועד הדין** - דיונים הנדחים למועד אחר לאחר כינוסו של בית המשפט לצורך הדין, בדרך כלל מפאת אי התייצבות או מחדל של אחד מבעלי הדין או באי כוחם.

שיטת המחקר התבססה בעיקרה על מחקר סטטיסטי-כמותני, בשילוב ראיונות עומק שערכנו עם שופטים ועם מזכירי בתי משפט. בהיבט הכמותני, הנתונים נאספו בשני מערכי מחקר נפרדים: שאלוני דחיות דיונים שמולאו על ידי מדגם מייצג של 124 שופטים מבתי המשפט המחוזיים, השלום, ובתי הדין האזוריים לעבודה במשך כ-630 ימי דיונים מלאים; וכן נתונים מתאמיים ממאגרי מידע מדגמיים ל-2,818 תיקים אזרחיים ופליליים שבנתה מחלקת המחקר.

ממצאים מרכזיים

היקף תופעת דחיית הדיונים במערכת המשפט: בחינה כמותית של תופעת דחיית הדיונים העלתה כי מדובר בתופעה גורפת ומקיפה, על פני כלל הערכאות וההליכים שנבדקו. מקור התופעה הוא

בבקשות לדחייה מבעוד מועד המוגשות על ידי הצדדים ובאי כוחם, וכן בדחיות במועד הדיון, ולא בדחיות ביוזמת בית המשפט, המסבירות רק כתמישה אחוזים מדחיות הדיונים מבעוד מועד. בקשה לביטול דיון מוגשת על ידי מי מהצדדים עבור מעל למחצית הדיונים הנקבעים בהליכים אזרחיים ופליליים. דחיית הדיון מאושרת ברוב המקרים, כך שכ-40% מהדיונים הנקבעים מראש ביומני בית המשפט נדחים למועד אחר, כתוצאה מדחיות משני הסוגים. רוב רובן של דחיות הדיונים הן בשלב קדם המשפט/ הקראות ולא בדיוני ההוכחות.

היקף התופעה בכללותה אמנם דומה למדי בין ההליכים, אך הם נבדלים זה מזה בסוג הדחייה האחראית לנתח העיקרי מהדחיות: כך, בהליכים אזרחיים (לרבות בבתי הדין לעבודה) ובהליכים מנהליים, מרבית דחיות הדיונים הן דחיות מבעוד מועד (36% מהדיונים הקבועים נדחים מבעוד מועד, וכ-8% נדחים במועד הדיון). בהליכים פליליים ובהליכי תעבורה, הרוב המוחלט של דחיות הדיונים הן במועד הדיון (31% מהדיונים נדחים במועד הדיון וכ-5% מבעוד מועד).

תופעת דחיית הדיונים מבעוד מועד, הנובעת מבקשות לדחייה המוגשות על ידי בעלי הדין ומאושרות על ידי בית המשפט, מאופיינת בכך שככלל, 71% מסך בקשות הדחייה מתקבלות על ידי בית המשפט. מבין בקשות הדחייה, 24% הן מפאת נסיבות אישיות או שיקולי נוחות של בעלי הדין, באי כוחם, או העדים, כדוגמת עומס עבודה, אירועים משפחתיים, או הימצאות בחו"ל. 23% מהבקשות נובעות מכך שטרם הסתיימו ההליכים המקדמיים בתיק (כגון גילויי מסמכים או איסוף החומר) או טרם הוגשו מסמכים שהיה על הצדדים להגיש בתיק (כגון תצהירים או חוות דעת). עילות נפוצות נוספות הן מפאת קיומו של דיון מקביל לאחד מבאי הכוח (18%), מפאת נסיבות מיוחדות כגון מילואים, חופשת לידה או סיבות רפואיות של הצדדים, באי הכוח או העדים (13%), או משום שמתקיימים הליכי משא ומתן להסדר בין הצדדים (11%).

דחיות הדיונים במועד הדיון, השכיחות במיוחד בהליכים פליליים ובהליכי תעבורה, נובעות לרוב מסיבות הקשורות לבאי כוח הנאשמים, למשל, עקב בעיות בעיון ובצילום חומר החקירה או מפאת ניהול מגעים עם הפרקליטות (העילה ל-39% מהדחיות בהליכים פליליים בשלום ו-51% מהדחיות בהליכים פליליים במחוזי), או כתוצאה מאי התייצבות הנאשם (30% מהדחיות במועד הדיון בהליכים פליליים בשלום). בהליכים אלו, נראה שהמערכת התאימה עצמה לתופעה של דחיות במועד הדיון. כך למשל, בימי המוקד (בבתי המשפט בהם יש שופטי מוקד) נקבעים יותר תיקים מאלו שיכולים להישמע, מתוך הבנה שאחוז לא מבוטל מהם עתיד להידחות.

ההשלכות של תופעת דחיית הדיונים על ניהול התיקים במערכת המשפט: ממצאי המחקר מצביעים על קשר הדוק בין דחיות הדיונים המרובות לבין משך חיי התיק במערכת המשפט (הזמן מפתיחת התיק ועד סיום הטיפול בו). כך, דיון הנדחה מבעוד מועד מוסיף בממוצע כשלושה חודשים למשך ההליך המשפטי, בכל סוגי ההליכים; דחיית הדיון במועדו מוסיפה כארבעה חודשים למשך ההליך האזרחי. כמו כן, נמצאה השפעה מובהקת של דחיות הדיונים על הזמן השיפוטי המושקע בניהול התיק. כך, בכלל מערכת המשפט, שופט מטפל בכארבע בקשות לדחיית דיון בממוצע ביום, וניתן לומר כי במבט-על מערכת, הזמן השיפוטי המוקדש לטיפול בבקשות הדחייה שווה ערך לזמן המגולם בלמעלה מתשעה תקני שופטים, וזאת מבלי לקחת בחשבון זמן שהשופט עשוי להשקיע לשווא בהכנה לקראת דיון, זמן רענון הנדרש עקב פער זמנים בין דיונים, זמן מנהלי המוקדש לטיפול בחלק מהבקשות ולזימון מחדש של הצדדים ועוד.

יישום נוהל הדחיות וגורמי השפעה על היקף תופעת הדחיות: ממצאינו מצביעים על כך כי נוהל הדחיות לא הוטמע ויושם במערכת המשפט באופן מלא. כך, מצאנו כי בשנה שלאחר כניסתו לתוקף של הנוהל ב-1.3.10, הייתה ירידה מסוימת בהיקף הדחיות מבעוד מועד בהליכים אזרחיים, אולם מגמת שינוי קלה זו פגה מאז, והיקף התופעה ופיזור חזרו לקדמותם. מצאנו כי בפועל, אין כמעט שימוש בטפסים שצורפו לנוהל הדחיות. כמו כן, קבלת ההחלטה בבקשה לדחייה אינה מושפעת מחלק מהעקרונות המנחים לאישורה או לדחייתה המפורטים בנוהל. כך, סמיכות מועד הבקשה למועד הדיון הקבוע אינה מהווה גורם משפיע במערך השיקולים, על אף שמחצית מהבקשות לדחייה מבעוד מועד מוגשות בהפרש של חמישה ימים או פחות מהמועד הקבוע לדיון; טעמי נוחות, כדוגמת שיקולי עומס, מהוות עילה מספקת לקבלת בקשת הדחייה, ובקשות מטעמים אלו מאושרות על ידי בית המשפט בכ-73% מהמקרים; נסיבות אישיות מיוחדות כמילואים, חופשת לידה או מחלה נחשבות בפועל כעילה מספקת לאישור בקשת הדחייה גם מבלי שנעשה ניסיון להיערך לקראתן מראש ולמצוא פתרון סביר בדמות מחליף שיופיע לדיון, ובקשות שמוגשות מטעמים אלו מאושרות בכ-76% מהמקרים; והוצאות משפט כמעט שאינן מוטלות בנסיבות המצדיקות את העניין.

מראיונות עם שופטים ובעלי תפקידים, נראה שהסיבות לאי יישומו המלא של נוהל הדחיות כוללות את עומס העבודה הרב המוטל על השופטים, המונע את ההשקעה קצרת הטווח בבדיקת העילות ובכתיבת החלטות הדוחות בקשות לדחייה; הרצון לבסס ולתחזק מערכת יחסים חיובית

עם עורכי הדין; חשש מחוסר גיבוי ערכאות הערעור ונציב תלונות השופטים להחלטות הדוחות בקשות לדחייה; וכן חוסר הפנמה של העלות המערכתית לתופעת דחיית הדיונים.

הקשר בין דחיות דיונים מבעוד מועד לדחיות במועד הדיון: מצאנו כי קיים קשר שלילי בין שני סוגי דחיות הדיונים, כך שככל שיש יותר דיונים הנדחים מבעוד מועד, כך יש פחות דיונים הנדחים במועד הדיון, ולהיפך. המשמעות היא שכאשר בית המשפט אינו מאשר בקשות דחייה מבעוד מועד (בין אם בגלל סירוב בית המשפט לאשר דחייה ובין אם בגלל שבקשות כאלו כלל לא הוגשו), עולה הסיכוי שהדיון יידחה במועדו, לרוב בשל אי התייצבות הצדדים או חוסר מוכנות עורכי הדין.

המלצות

במחקר מוצעות מספר דרכי טיפול בתופעת דחיית הדיונים, כאשר נקודת המוצא היא כי יישום נוהל הדחיות הוא הדרך המתאימה והיעילה להביא לצמצום היקף תופעת הדחיות מבעוד מועד. שימוש קפדני בנוהל כתנאי סף צפוי לצמצם הן את מספר בקשות הדחייה המאושרות על ידי בית המשפט והן את מספר הבקשות המוגשות על ידי הצדדים. מרבית הצעותינו מתייחסות לפיכך לאופן יישום הנוהל, בשים לב לסיבות המשמעותיות בגינן הוא לא יושם במלואו עד היום. כמו כן, אנו מציעות דרכי טיפול אפשריות לדחיות הדיונים במועד, בהן הנוהל לא דן.

במסגרת דרכי הטיפול המפורטות בהרחבה בפרק ההמלצות, מוצע להיעזר באמצעים מחשוביים ובמזכירותיות בתי המשפט כמסננת ראשונית, כך שהשופטים יקבלו לטיפול רק בקשות לדחייה המוגשות בטפסים המתאימים ובצירוף כל המסמכים הנדרשים. ההחלטה בבקשות המלאות תיעשה בהתאם לקריטריונים שבנוהל הדחיות, כאשר ניתן לשקול אפשרות שהחלטה תתקבל על ידי גורם הדומה למחלקת ניתוב התיקים או על ידי עוזרים משפטיים. מוצע לקבוע יעדי הפחתה דינאמיים שייקחו בחשבון את עילות הבקשה השונות.

ביישום הנוהל יש ליתן את הדעת לקשר השלילי שמצאנו בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון ולמצוא את נקודת האיזון האופטימאלית בגישה כלפי בקשות לדחיית דיון. השימוש בכלי של פסיקת הוצאות משפט הן לצדדים והן לטובת אוצר המדינה יכול להוות כלי יעיל לאיזון בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון, וכן לצמצום היקפן. הטיפול בתופעת הדחיות, בעיקר בהקשר לדחיות במועד הדיון בהליכים פליליים, כרוך במציאת פתרונות בשיתוף פעולה עם גורמי חוץ כגון המשטרה, הסנגוריה, ושירות המבחן. המלצותינו נוגעות גם לדרכים בהן ניתן יהיה לעקוב אחרי הטיפול בתופעת הדחיות ואחר העמידה ביעדים, ולבחון שינויים לאורך זמן.

מבוא

התופעה של דחיות הדיונים מוכרת בכל מערכות המשפט המערביות כאחד הגורמים המרכזיים להתמשכות ההליכים בבתי המשפט. התארכות חיי התיק, כמו גם הפגיעה ביכולת לנהל דיונים ברציפות, פוגמות ביכולת ליתן סעד משפטי בתוך פרק זמן נאות ובניהולו התקין של ההליך. נוסף לכך, דחייה מרובה של דיונים כרוכה בשימוש במשאבים שיפוטיים ומנהליים רבים, וכן מבטאת זילות כלפי בית המשפט ולוחות הזמנים שנקבעים על ידו.

מחקר זה נועד לעמוד על היקף תופעת דחיית הדיונים במערכת בתי המשפט בישראל, וכן על מאפייניה, הגורמים המשפיעים עליה, והשלכותיה על המערכת. המחקר מהווה בסיס לקבלת החלטות מדיניות להמשך טיפול והתמודדות עם תופעת הדחיות, ומספק מצע לפעולות המיועדות לצמצום היקף הדיונים הנדחים לאור הממצאים שנתגלו.

המחקר מהווה חלק אינטגרלי מהמאמצים הניהוליים המוקדשים לקיצור משך חיי התיקים ולייעול הטיפול בהם. בחינת תופעת הדחיות נעשית כהמשך לעבודה המעמיקה שנעשתה בנושא על ידי וועדת ארד ולנוהל נשיאת בית המשפט העליון לטיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון [1-10] (להלן: "הנוהל" או "נוהל הדחיות") שגובש כתוצאה מעבודת הוועדה.

המחקר מחולק לארבעה חלקים: בראשון נתאר בהרחבה את תופעת דחיית הדיונים ואת ההסדרים החקיקתיים העוסקים בה, נגדיר את שני סוגי הדחיות בהם המחקר עוסק, ונפרט אודות נוהל הדחיות שנכנס לתוקף במרץ 2010; בפרק השני נתאר את שיטות המחקר בהן השתמשנו, תוך התמקדות בתיאור מאגרי המידע העיקריים מהם הפקנו את ממצאינו; ממצאים אלו מובאים בפרק השלישי והמרכזי של המחקר. ראשית נציג ממצאים מקיפים אודות היקף תופעת דחיית הדיונים בכלל מערכת המשפט וכן ברזולוציה של הערכאות וההליכים השונים. שנית, נבחן את יישום נוהל הדחיות ונדגים כיצד משתנים שונים משפיעים על היקף תופעת דחיית הדיונים ועל היעדרות בתי המשפט לבקשות הדחייה. שלישית, נעסוק בהשלכות דחיות הדיונים על ניהול ההליכים במערכת המשפט; לאור הממצאים שנציג, בפרק הרביעי והמסכם נציע פתרונות אפשריים לצמצום היקף תופעת דחיית הדיונים.

א. רקע**א.1. כללי**

תופעת דחיית הדיונים מוכרת בכל מערכות המשפט המערביות,¹ ומהווה את אחד הגורמים העיקריים להתמשכות ההליכים בבתי המשפט. כתוצאה מכך נפגעת הזכות להליך הוגן, הכוללת בתוכה את סיום ההליך המשפטי תוך זמן נאות.² דחיית דיונים פוגעת ברציפות הדיון ועלולה לשבש את ההליכים התלויים ועומדים בבית המשפט. בנוסף, היא גורמת לבזבוז משאבים שיפוטיים ומנהליים - זמן שיפוטי יקר הולך לאיבוד על הכנה לקראת דיון שלא מתקיים, על טיפול בבקשות הדחייה, ועל הצורך בלימוד החומר וברענון מפאת אי רציפות הדיון. הטיפול בבקשות לדחיות הדיונים כרוך בשימוש במשאבים מנהליים רבים כולל הצורך בקביעת מועדים חדשים ובניסיון למלא את משבצת הזמן שהתפנתה בדיון חלופי. כך לדוגמה, בערעור אזרחי 653/80 נכתב כי "מן המפורסמות הוא, כי בתי המשפט כורעים תחת עומס עבודה רב, וביטול ישיבה של בית המשפט - במיוחד כאשר נקבעה לשמיעת ראיות - גורם לביטול זמן יקר של בית המשפט ושל מתדיינים אחרים, הממתינים זמן רב ובקוצר רוח ליום דיונם".³ וכפי שנכתב לאחרונה בפסק דינה של המשנה לנשיא: "הכול חייבים בכיבוד זמנו של בית המשפט. אכן, סדרי הדין אינם מיטת סדום, אך אין הם הפקר. בעל דין אינו זכאי לצאת מן ההנחה כי המועדים שנקבעו ידחו לבקשתו. הזמן השיפוטי הינו משאב מוגבל והוא שייך לא רק לכל אחד מבעלי הדין, אלא גם לציבור בכללותו".⁴ לבסוף, תופעת דחיית הדיונים מבטאת זילות כלפי בית המשפט ולוחות הזמנים שנקבעים על ידו, ומחלישה את אמון הציבור במערכת המשפט.

א.2. הגדרת התופעה

במסגרת הדיון והטיפול בתופעת דחיית הדיונים, הגדרנו שתי קבוצות של דחיות דיונים. הקבוצה הראשונה היא דיונים הנדחים למועד אחר לאחר הגשת בקשת דחייה שאושרה על ידי בית המשפט, וכן דחיות דיונים ביוזמת בית המשפט ("דחייה מבעוד מועד"). כיוון שמצאנו שדחיות

¹ Justices Françoise Calvez and Nicolas Régis, *Length of Court Proceedings in the Member States of the Council of Europe Based on the Case Law of the European Court of Human Rights* (31 July 2012) The European Commission for the Efficiency of Justice, p.77; Thomas O. Gorman, *Excessive Delay in the Courts: Toward a Continuance Policy Relating to Counsel and Parties*, 21 Clev. St. L. Rev. 119 1972

² דוח הוועדה להכנת נוהל של נשיאת בית המשפט העליון למתכונת ולשיקולים לדחיית דיונים בבתי המשפט, עמ' 2.

³ ע"א 653/80 יצירת ברנע בע"מ נ' דנית חברה לפיתוח בע"מ, פ"ד לז(1) 802, 804.

⁴ רע"א 6905/11 פסי גולדברג נ' זהבה רובנר מיום 31.12.12.

ביוזמת בית המשפט מתרחשות לעיתים נדירות (פחות מ-5% מהדחיות מבעוד מועד), הדיון בקבוצת הדחיות מבעוד מועד יתמקד בדחיות שהיוזמה להן היא בבקשה שהגיש מי מהצדדים לבית המשפט. הקבוצה השנייה מתייחסת לדיונים הנדחים למועד אחר לאחר כינוסו של בית המשפט לצורך הדיון ("דחייה במועד דיון"). להלן יפורטו בהרחבה סוגי דחיות אלו:

הקבוצה הראשונה, דחיות מבעוד מועד, כוללת בתוכה בעיקר **דחיות דיונים בעקבות היעדרות של בית המשפט לבקשות הצדדים או באי כוחם**, ממגוון רב של סיבות, כגון סיבות אישיות או משפחתיות, נסיבות בריאותיות, דיון מקביל, חוסר מוכנות באי הכוח, היעדר מסמכים או הליכים מקדמיים, חופשת לידה או מילואים. ההסדרים החקיקתיים המעגנים את האפשרות לדחיית מועדי הדיון נקבעו בתקנה 152 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 ("תקנות הסד"א"), ובסעיף 125 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), תשמ"ב-1982 ("חסד"פ"). תקנה 152(א) קובעת כי "בית המשפט רשאי לדחות את הדיון למועד, למקום ובתנאים שייראו לו, אם היה סבור כי למען הצדק מן הראוי לעשות כן; אך אם התחיל בשמיעת ראיות ימשיך בה ברציפות יום יום, עד גמר חקירתם של כל העדים, זולת אם ראה צורך בדחייה מטעמים מיוחדים שיירשמו". תקנה 152(ב) מוסיפה כי בית המשפט רשאי לדון בדבר ההוצאות שנגרמו מחמת הדחייה. סעיף 125 לחסד"פ קובע כי "כל עוד לא הוחל בגביית ראיות, רשאי בית המשפט מזמן לזמן לדחות את מועד תחילת המשפט או המשכו כפי הצורך; הוחל בגביית הראיות, ימשיך ברציפות יום יום עד גמירא, זולת אם ראה, מטעמים שיירשמו, כי אין כל אפשרות לנהוג כך". בית המשפט העליון ונציבות תלונות הציבור על שופטים נדרשו פעמים רבות לסוגיות העולות מיישום תקנות אלו.⁵ כך למשל, ההלכה שהשתרשה בפסיקה הוא שבבוא בית המשפט לשקול לסטות מן הכלל שלא לדחות את קיום המשפט במועד שנקבע, עליו להביא בחשבון הן את טיב הנימוקים שעליהם מתבססת בקשת הדחייה, והן את התוצאות העלולות לנבוע מאי-דחייתו של הברור המשפטי.⁶

קבוצת הדחיות השנייה, דחיות במועד הדיון, כוללת בתוכה כל **דיון שנדחה למועד אחר לאחר שכבר החל, כתוצאה מהחלטת בית המשפט כי לא ניתן לקיימו או שניתן לקיימו באופן חלקי**

⁵ למשל – חוות דעת נציבת תלונות הציבור על שופטים, בנושא דחיית מועדי דיון ביוזמת בית המשפט מס' 9/06 מיום 26.7.06; עמדת נציב תלונות הציבור על שופטים, מס' 7/09 מיום 17.5.09, בנושא בקשות לדחיית מועד דיון מחמת שירות מילואים; ברי"ע 276/06 חב' נמלי ישראל פיתוח ונכסים בע"מ נ' אלי מזרחי מיום 25.5.06 בעניין בקשות לדחיית מועד דיון מחמת חופשת לידה.

⁶ אורי גורן, **סוגיות בסדר הדין האזרחי**, מהדורה עשירית, בעמ' 300.

ביתור. כך למשל, דיונים הנדחים במועד הדין יכולים להידחות כתוצאה מאי התייצבות של אחד הצדדים או של שניהם. תקנות הסד"א קובעות דרכי טיפול למקרים של אי התייצבות לדין.⁷ נקבע שם כי אם הנתבע מתייצב והתובע אינו מתייצב לדין, בית המשפט רשאי למחוק או לדחות את התובענה. אם הנתבע אינו מתייצב, המשפט נמשך בלעדיו וניתן לדון בהיעדרו. אם שני בעלי הדין אינם מתייצבים, בית המשפט מוסמך למחוק את התובענה או לדחות את הדין למועד אחר. למעשה, נראה שבמקרים רבים של אי התייצבות התובע או אי התייצבות שני בעלי הדין, בית המשפט בוחר שלא לדחות/ למחוק את התובענה על פי סמכותו, אלא מעדיף לדחות את הדין למועד אחר. כך למשל, במקרה של רשות ערעור על דחיית תובענה מחמת אי התייצבות לדין, נפסק שאי התייצבות לדין אינה מהווה, כשלעצמה, עילה לדחיית התובענה אלא בנסיבות חריגות ביותר, בהתקיים שני תנאים מצטברים - האחד, כי ברור על פני הדברים שאין בכוחו של התובע להצביע על עילה העשויה להקים זכות לסעד, ועל כן דחיית התובענה ממילא לא תגרום לעיוות דין; והשני, כי אי ההתייצבות אינה תולדה של תקלה בלתי מכוונת מצד התובע, כי אם הבעה של זלזול חמור ומופגן בבית המשפט. עוד נפסק שם כי בדחיית תובענה מטעמים שבסדר דין, אשר אינם יורדים לגופה של העילה המשפטית הנטענת בה, יש כדי לגרום לפגיעה קשה בזכות הגישה לערכאות. במקרים בהם אי ההתייצבות אינה עונה על תנאים אלו, ההלכה היא שפסיקת הוצאות מהווה תרופה הולמת.⁸

סיבה נוספת לדחיית הדין במועדו תיתכן כתוצאה מכך שבעלי הדין או מי מטעמם לא ביצעו פעולות אותן היו צריכים לבצע לקראת הדין, ולא הודיעו על כך מראש. יצוין כי דיון עלול להידחות במועדו לאחר שנודע על אי ביצוע פעולה של גורם חיצוני, כמו למשל אי הגשת חוות דעת של מומחה בית המשפט. במקרים מסוג זה, הפעילות המחודלית של בעלי הדין, אם הייתה, מתבטאת בכך שידעו בפועל על כך שהדין ייאלץ להידחות מסיבות חיצוניות ולא ביקשו דחייה מראש.

שתי הקבוצות של דחיות דיונים גורמות להימשכות הליכים ולבזבוז משאבי ציבור, כפי שפורט לעיל. עם זאת, ניתן לומר כי דחייה במועד הדין היא חמורה יותר מדחייה מבעוד מועד, וזאת

⁷ תקנה 157 לתקסד"א.

⁸ משה קשת, הזכויות הדיוניות וסדר הדין במשפט האזרחי הלכה למעשה, מהדורה 15, כרך ב, בעמ' 1144; רע"א 1958/00 ב נדב נ' סלון מרכזי למכונות כביסה וטלוויזיה בבית אל על, ואח', פ"ד נה(5) 46, 43.

ממספר סיבות: ראשית, דחייה במועד הדיון מבטאת זילות כלפי זמנו של בתי המשפט מאחר והצדדים לא הגישו בקשה לבית המשפט לדחיית הדיון ולא הודיעו מראש על מחדלם או על אי ביצוע פעולה של גורם חיצוני. לבית המשפט לא נותרת ברירה ממשית אלא לדחות את הדיון. דחייה כזו גם פוגעת באופן קשה יותר בצד השני לדיון בתיק, שהתייצב לדיון לשווא. שנית, המשאבים השיפוטיים המתבזבזים במקרה של דחייה במועד דיון משמעותיים יותר, שכן השופט השקיע זמן בהכנה לקראת דיון שלבסוף כלל לא התנהל (בהליכים אזרחיים - לקראת כל סוג של דיון; בהליכים פליליים - למעט לקראת דיון הקראה). בנוסף, בשונה מדיון שנדחה מבעוד מועד, במקרה של דחייה במועד הדיון אין כמעט אפשרות לקבוע דיון חלופי למשבצת הזמן שהתפנתה. עם זאת, יש לסייג הבחנה זו בכך שגם בדיונים הנדחים מבעוד מועד לא תמיד ניתן לקבוע דיון חלופי, וזאת בפרט אם בקשת הדחייה הוגשה בסמיכות יתרה למועד הדיון.

א.3. נוהל הדחיות לטיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון

ב-1.3.10 נכנס לתוקף נוהל נשיאת בית המשפט העליון לטיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון [1-10] (מצ"ב כנספח א'). הנוהל הוא פועל יוצא של המלצות הוועדה שמונתה על ידי הנשיאה בייניש לגיבוש נוהל בדבר דחיית מועדי דיונים, בראשות הנשיאה מוסיה ארד ובהשתתפות הנשיאה דפנה בלטמן-קדראי והשופט יגאל מרזל (להלן: "ועדת ארד"). ועדת ארד כתבה במסקנותיה כי מהחומר שהובא לפניה "עולה כי במערכת בתי המשפט קיימת בעיה חמורה של דחיות דיונים הדורשת טיפול ושינוי מידיים... ביטוי לבעיה ניתן למצוא, בין השאר, בדוח השנתי של נציבות תלונות הציבור על השופטים לשנת 2005, וכן בנתונים סטטיסטיים שנתקבלו מאת הנהלת בתי המשפט מהם עולה כי מערכת בתי המשפט מוצפת מדי יום במאות בקשות לדחיית דיונים הן בשלבים מוקדמים והן בשלב שמיעת ההוכחות".⁹

נוהל הדחיות מתייחס לדחיות מבעוד מועד, ואינו עוסק בדחיות במועד הדיון. הנוהל קובע מדיניות מצומצמת ביותר של היענות לבקשות לדחיית מועדי דיון. הנוהל מתייחס הן לבקשות דחייה מטעם בעלי הדין ועורכי דינם והן לדחיות מצד בית המשפט, וחל בייחוד כאשר דיון נקבע בתיאום עם בעלי הדין או כאשר מדובר בדיון שנקבע לשמיעת ראיות. סעיף ג' להוראות הנוהל קובע כי "בבואו להכריע בבקשה לדחיית מועד דיון שנקבע, ייתן בית המשפט דעתו לא רק לעניינו

⁹ דוח ועדת ארד, בעמ' 2

של מבקש הדחייה ולא רק לעניינו של בעל הדין שכנגד, אלא גם - ואף בעיקר - לזכותו וחובתו של בית המשפט לנהל את כלל הדיונים שלפניו ביעילות תוך שימוש מושכל וזהיר במשאבי השפיטה לטובת כלל המתדיינים וההליכים הממתינים לבירור לפני בית המשפט... " בהתאם לנוהל, נקבע כי בקשה לדחיית מועד דיון תוגש באמצעות "טופס א", אליו יצורפו האישורים הנדרשים (מצ"ב כנספח ב'). כמו כן, עורך דין, עד או בעל דין שנקבעו בעניינו מספר דיונים באותו מועד - בין באותו בית משפט ובין בבתי משפט שונים - יגיש מיד עם קבלת הידיעה על כך, בקשה לערכאה שאת הדיון שלפניה הוא מבקש לדחות, באמצעות "טופס ב" (מצ"ב כנספח ג').

בבתי המשפט השונים נעשו מהלכים מקומיים להטמעת נוהל הדחיות וליישומו. כך למשל, בבתי משפט השלום במחוז מרכז, הכנסים הדו-שנתיים עוסקים בין היתר בנושא דחיות הדיונים, ו"מבצעי הטיפול" במלאי הישן של התיקים כוללים במסגרתם הקשחה במדיניות לגבי קבלת בקשות דחייה.

א.4. הבחנה בין דחייה של דיוני הוכחות לבין דחייה של דיוני קדם

נהוג לומר כי דחייה של דיון הוכחות חמורה יותר מזו של דיון קדם, ולכן האצבע "קלה יותר על ההדק" בדחיית דיוני קדם. הבחנה זו באה לידי ביטוי בסעיפי החוק הרלוונטיים לדחיות דיונים, הן בתקנה 152 לתקנות הסד"א והן בסעיף 125 לחסד"פ. הטעם להבחנה זו מפורט בדוח וועדת ארד. כאמור שם - "בדרך כלל דיון מקדמי איננו מצדיק הכנה רבה, הוא איננו אורך זמן רב ואינו מצריך זימון עדים. לכן דחייתו איננה גורמת לבזבוז זמן רב וניתן לדחותו למועד קרוב יותר. כמו כן, דיון מקדמי אינו כרוך לרוב בשמיעת עדויות אותן יש צורך לשמר בזיכרון עד להכרעה ולמתן פסק דין." למרות זאת, חברי הוועדה הדגישו כי יש לצמצם באופן ניכר גם את דחיית הדיונים המקדמיים, לנוכח הכמות העצומה של דחיות בדיונים אלו ולנוק שהדבר גורם לבית המשפט, לכלל המערכת ולאיינטרס הציבורי. בפרוטוקול כנס שופטי ורשמי מחוז מרכז מיום 19.3.10 על דיון בנושא נוהל הדחיות, נכתב כי "הובהר כי חשיבות מיוחדת בהקפדה על הנוהל למניעת דחיית מועדים אשר נקבע לשמיעת ראיות. עם זאת, קיימת חשיבות להקפדה על קיום הנוהל גם לגבי ישיבות קדם משפט, למען הטמעת הנוהל אצל ציבור המתדיינים ואף בכדי להפסיק את הנוהל לראות במועד שנקבע משום המלצה בלבד".

ב. שיטת מחקר ומקור נתונים

שיטת המחקר בה בחרנו להתמקד היא כמותנית, וזאת לאור העבודה האיכותנית הנרחבת בנושא שנערכה על ידי וועדת ארד, שראיינה שופטים וגורמים נוספים רבים (בין היתר, שר המשפטים, שופטים בכירים, ראשי הפרקליטות והסנגוריה, ראשי לשכת עורכי הדין ונציגיה, עורכי דין בכירים, מומחים ממדינות אחרות ועוד). לפיכך, ערכנו מספר קטן יחסית של ראיונות, ובהם ראיינו את הנשיאה מוסיה ארד, השופט מרזל והנשיאה בלטמן-קדראי (חברי וועדת ארד), ארבעה שופטים נוספים, שלושה מזכירי בתי משפט ועורכת דין במחלקת ניתוב תיקים (מנ"ת).

חלק ניכר מהמצאים התבססו על ניתוחים סטטיסטיים שהופקו משני מאגרי מידע שנבנו על ידי מחלקת המחקר: מאגר התיקים האזרחיים ומאגר התיקים הפליליים. מאגר התיקים האזרחיים, שנבנה לטובת מחקר מקיף שעורכת המחלקה בנושא הוצאות משפט, מכיל מדגם מייצג של 1,157 תיקים אזרחיים מבתי משפט השלום והמחוזי (כערכאה ראשונה), שנסגרו בשנים 2010 ו-2011. התיקים קודדו על ידי משפטנים, עובדי מחלקת המחקר, ומהימנות הקידוד נמצאה כגבוהה מ-95%. מאגר התיקים הפליליים נוצר עבור מחקר "שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים", שנערך בשיתוף עם פרופ' אורן גזל-אייל מאוניברסיטת חיפה.¹⁰ המאגר מכיל מדגם מייצג של 1,661 תיקים פליליים מבתי משפט השלום והמחוזיים (כערכאה דיונית), שהטיפול בהם הסתיים בשנים 2010 ו-2011. סטודנטים למשפטים בשנים מתקדמות קודדו את התיקים תוך הנחייה וליווי של צוות מחלקת המחקר ופרופ' אורן גזל-אייל. המדגם נמצא מהימן ברמה של מעל 90%. נדגיש כי השימוש במדגמים אלו, הכוללים תיקים שנסגרו ב-2010 ו-2011, מאפשר את ניתוח תופעת דחיית הדיונים בקרב דיונים שהתקיימו לפני הפצת נוהל הדחיות לדחיית דיונים, במרץ 2010, ולאחריו.

מקור מידע מרכזי נוסף בו נעזרנו הוא טפסי שאלונים שנוצרו לצורך מחקר זה, ומולאו על ידי מדגם רחב ומייצג של שופטים במחצית הראשונה של שנת 2013.¹¹ באמצעות טפסים אלו יכולנו להפיק נתונים אודות ערכאות והליכים נוספים במערכת המשפט (כגון בתי הדין לעבודה, הליכי

¹⁰ אורן גזל-אייל, קרן וינשל-מרגל וענבל גלון "שיעורי הרשעה וזיכוי בהליכים פליליים" מחלקת מחקר של הרשות השופטת (מאי 2012) www.court.gov.il/research

¹¹ המדגם מייצג בערכאות השלום והמחוזי. עבור בתי הדין האזוריים לעבודה, חלק ניכר מהשופטים מילאו את הטפסים, ולכן כאשר חישבנו נתונים עבור כלל מערכת המשפט, שקללנו את הממוצעים בהתחשב בכך שבתי הדין לעבודה מהווים כעשירית מהשופטים, מהעומס, ומימי הדיונים במערכת המשפט.

משפחה ותעבורה, והליכים מנהליים), להשלים נתונים חסרים, ולתקף את הממצאים שהתקבלו מתוך מאגרי המידע של מחלקת המחקר. **סך הכול קיבלנו נתונים מ-124 שופטים, עבור כ-630 ימי דיונים מלאים.** הנתונים נאספו בשני שלבים: השלב המרכזי כלל 90 שופטים מבתי המשפט המחוזיים, השלום ובתי הדין האזוריים לעבודה שמילאו טפסים שבנתה מחלקת המחקר אודות בקשות לדחיות דיונים לפני מועד הדיון ואודות דחיות דיונים במועד הדיון (מצ"ב כנספח ד'). בבחירת מספר השופטים הנדרש ניסינו לייצג באופן מיטבי את פיזור השופטים בפועל במערכת המשפט בהתאם לערכאות, למחוזות השיפוט, ולתחומי המשפט השונים, כאשר את השופטים עצמם בחרו נשיאי בתי המשפט באופן אקראי. עבור בקשות דחייה לפני מועד הדיון, כל שופט מילא במוצע מידע עבור כ-5.5 ימים עוקבים בהם התנהלו דיונים במהלך החודשים אפריל-יוני 2013. בטפסים פירוטו השופטים, בין היתר, את מספר הבקשות לדחיית דיון שהתקבלו בתקופת המילוי, את מספר הבקשות שאושרו על ידם, ואת העילות העיקריות לבקשות. בנוסף לטפסים שמולאו על ידי השופטים, התבקשו גם המזכירות ומחלקות ניתוב התיקים (מני"ת) למלא טפסים, בכדי לקבל תמונה מלאה גם על בקשות דחייה שאינן מגיעות לטיפולו של השופט. טפסים אלו מולאו על ידי מני"ת רמלה ומני"ת ראשון לציון, אודות בקשות דחייה שהוגשו לשלושה שופטים מבתי משפט אלו. נתונים אלו של 90 השופטים, יחד עם נתוני המני"ת, התווספו לנתונים משלב מילוי שאלונים קודם שיזמו נשיאי השלום באופן עצמאי ואשר רוכזו אצל הנשיאה בלטמן-קדראי. במסגרת שלב זה, 34 שופטי שלום מחמישה מחוזות (למעט מחוז ירושלים) מילאו פרטים אודות מספר הבקשות לדחיית דיון שהוגשו להם על פני כשבועיים בסוף שנת 2012.

בנוסף למידע שהתקבל ממאגרי המידע וממדגמי שאלוני השופטים, נעזרנו במאגר תיקים פליליים (n=101) ומאגר תיקים אזרחיים (n=200) שנבנו על ידי חברת שלדור במסגרת פרויקט הייעוץ האסטרטגי.

בכל הניתוחים שערכנו מצאנו כי נתוני מדגם שאלוני השופטים, נתוני שלדור וממצאינו ממאגרי המידע תאמו ותיקפו זה את זה.

יצוין כי במערכת "נט-המשפט" קיימות מספר דרכים לשמירת מידע אודות מספר בקשות הדחייה המוגשות והבקשות המתקבלות מתוכן, דרך רישום במעקב סטאטוס הדיון והדחייה, ודרך דוחות

למעקב אחר הבקשות השונות המוגשות בתיקים. לצערנו, לא יכולנו להיעזר במידע השמור במקומות אלו משום שמצאנו שאינו מהימן.

ג. ממצאים אמפיריים

פרק הממצאים האמפיריים מחולק לשלושה תתי פרקים נושאים. תת הפרק הראשון (ד.1.) מציג ממצאים מקיפים אודות היקף תופעת דחיית הדיונים בכלל מערכת המשפט וכן ברזולוציה של הערכאות וההליכים השונים, ככל שקיימים נתונים לגביהם. בתת הפרק השני (ד.2.) מובאים נתוני עומק על הקשר בין שני סוגי הדחיות ועל גורמי השפעה אפשריים על היקף תופעת דחיית הדיונים ועל מידת ההיעתרות לבקשות הדחייה. תת הפרק השלישי (ד.3.) מתמקד בתיאור ההשלכות של דחיות הדיונים על מערכת המשפט, כדוגמת השפעתן על משך ההליך והזמן השיפוטי המושקע בטיפול בהן.

ג.1. היקף תופעת דחיית הדיונים במערכת המשפט

ג.1.א. כללי

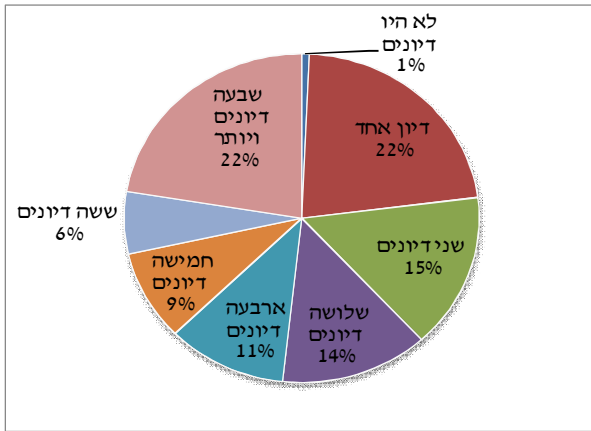
בכדי להבין לעומק את היקף תופעת דחיית הדיונים יש להתייחס ראשית להקשר הכללי של כמות הדיונים הממוצעת. נראה טבעי כי ככל שיש יותר דיונים ממוצעים בהליך, כך יהיו גם יותר דיונים שנדחים. **תרשים 1** מורה על התפלגות מספר הדיונים מתוך סך התיקים האזרחיים והפליליים (בערכאות מחוזי ושלו). כך למשל, ניתן לראות שב-58% מכלל סוגי התיקים בהליכים אזרחיים לא היו כלל דיונים, וב-42% מהתיקים שנסגרו התיקים דיון אחד ומעלה.¹² לעומת זאת, בתיקים פליליים רק באחוז אחד מהתיקים לא היו כלל דיונים, ב-22% מהתיקים היה דיון אחד, וב-22% מהתיקים היו שבעה דיונים או יותר.

כלל הממצאים המובאים בהמשך הם אודות תיקים בהם היו דיונים. זאת משום שהגדרנו את תופעת דחיית הדיונים כדיונים שנדחו במועד הדיון וכדיונים שנדחו מבעוד מועד, כאשר לא כללנו בהגדרה זו דיונים שבוטלו בשל סגירת התיק בפשרה בין הצדדים (ולכן הדיון התייתר - בוטל ולא נדחה).

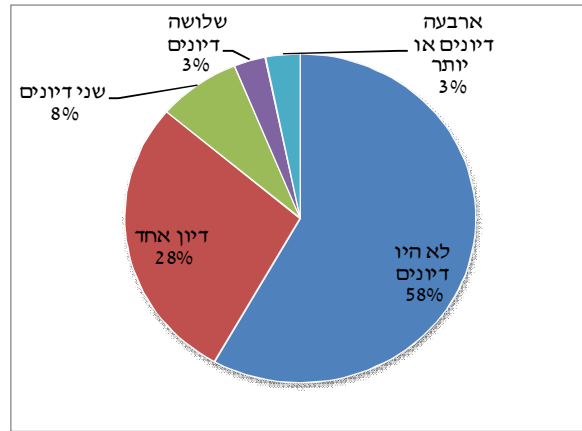
¹² הנתונים אודות מספר הדיונים מתייחסים לכלל סוגי התיקים בהליכים אזרחיים, כולל תיקי סדר דין מהיר וסדר דין מקוצר בבתי משפט השלום. בסוג התיק תביעה אזרחית בסדר דין רגיל (ת"א), אחוז התיקים בהם אין דיונים נמוך יותר (30%).

תרשים 1: פילוח סך התיקים האזרחיים והפליליים לפי מספר הדיונים שהתקיימו

הליכים פליליים

הליכים אזרחיים

בכדי לאמוד את היקף התופעה, הממצאים מוצגים באמצעות מספר נקודות מבט. המרכזיות בהן הן מספר בקשות הדחייה הממוצע בהן מטפל שופט ביום; והצגת החלק היחסי של שני סוגי הדחיות מתוך סך הדיונים שנקבעו מראש על ידי יומן בית המשפט. כלומר, מתוך כלל הדיונים שנקבעו מראש, ניתן לראות את אחוז הדיונים שהתקיימו בסופו של דבר, אחוז הדיונים שנדחו מבעוד מועד, ואחוז הדיונים שנדחו במועד הדיון.

ג.1.1. מספר בקשות הדחייה בהן מטפל שופט ביום

בכל מערכת המשפט, שופט מטפל בכארבע בקשות לדחיית דיון בממוצע ביום, הכוללות דחיות מבעוד מועד ודחיות במועד הדיון. ככלל, ניתן לראות כי היקף התופעה בכללותה דומה למדי בין הליכים אזרחיים והליכים פליליים. בבתי הדין האזרחיים לעבודה היקף התופעה מצומצם במקצת ושופט בבתי הדין מטפל בממוצע בכשלוש וחצי בקשות דחייה ביום. בהליכים אזרחיים (לרבות בבתי הדין האזרחיים לעבודה) מרבית הבקשות לדחייה הן בקשות מבעוד מועד, כאשר רובן המכריע הן דחיות כתוצאה מבקשות הצדדים, ואילו בהליכים פליליים, רוב דחיות הדיונים הן במועד הדיון.

ג.1.1. החלק היחסי של דחיות הדיונים מתוך הדיונים הנקבעים ביומן בית המשפט

בטבלה 1 ניתן לראות כי 36% מהדיונים האזרחיים שנקבעו ביומן בית המשפט נדחו מבעוד מועד, כאשר כ-95% מהדחיות נובעות, כאמור, עקב בקשות הצדדים עצמם. למעשה, בכל תיק אזרחי

נדחה בממוצע דיון אחד מבעוד מועד, כאשר בבתי משפט השלום הממוצע עומד על 1.18 דחיות מבעוד מועד בתיק, ובבתי המשפט המחוזיים הממוצע נמוך יותר ועומד על 0.62. ככל שיש יותר דיונים בתיק, כך עולה הסבירות שיהיו יותר דיונים הנדחים מבעוד מועד באותו תיק.

שמונה אחוזים מהדיונים האזרחיים שנקבעו ביומן בית המשפט נדחו במועד הדיון. ניתן לראות כי בבתי המשפט המחוזיים פחות דיונים נדחו במועדם ביחס לבתי משפט השלום.

טבלה 1: פילוח דחיות הדיונים מתוך סך הדיונים שנקבעו ביומן בית המשפט

אחוז הדיונים שנדחו במועד הדיון מתוך סך הדיונים שנקבעו	אחוז הדיונים שנדחו מבעוד מועד מתוך סך הדיונים שנקבעו	אחוז הדיונים שהתקיימו מתוך סך הדיונים שנקבעו	
9%	36%	55%	שלום - אזרחי
5%	37%	58%	מחוזי - אזרחי
8%	36%	56%	סה"כ - אזרחי
33%	5%	62%	שלום - פלילי
18%	8%	74%	מחוזי - פלילי
31%	5%	64%	סה"כ - פלילי

בטבלה 1 ניתן לראות כי התמונה המשתקפת בהליכים הפליליים שונה מזו שבהליכים האזרחיים, ולפיה 31% מהדיונים הפליליים שנקבעו ביומן בית המשפט נדחו במועד הדיון, ורק חמישה אחוזים מהדיונים נדחו מבעוד מועד. בהליכים פליליים בבתי המשפט המחוזיים, אחוז הדיונים המתקיימים גבוה משמעותית מזה שבבתי משפט השלום (74% לעומת 62%), כלומר קיימות פחות דחיות משני הסוגים (18% לעומת 33% דיונים נדחים במועדם, ושמונה אחוזים לעומת חמישה אחוזים נדחים מבעוד מועד).

7.1.ג. דחיות מבעוד מועד - שיעור בקשות הדחייה המתקבלות ועילות הבקשה

טבלה 2 מורה על כך כי בכלל מערכת המשפט, שיעור בקשות הדחייה המתקבלות מתוך אלו המוגשות הוא 71%. אחוז בקשות הדחייה המתקבלות בהליכים פליליים גבוה מהממוצע במערכת המשפט, ועומד על 88%. בהליכים אזרחיים בבתי המשפט המחוזיים, אחוז הבקשות המתקבלות

גבוה אף הוא מהממוצע הכללי, וכן מהממוצע בהליכים אזרחיים בבתי משפט השלום, ועומד על 84%. נתון זה כולל בתוכו הליכי פירוקים ופשיטות רגל, וכן הליכים מנהליים, שאינם מובאים בנפרד מפאת מיעוט בתצפיות. אף על פי כן, מעניין לציין כי בתיקים המנהליים, אחוז הקבלה גבוה במיוחד (94%), מה שיכול לנבוע מהמספר הנמוך יחסית של הבקשות המוגשות, וכן מכך שלמעלה ממחצית מהבקשות מוגשות על ידי הפרקליטות, ובחלקן מדובר בבקשות שלבית המשפט אין למעשה ברירה אלא לקבל, מאחר וקיום הדיון במועדו לא יועיל לקידום ההליך.

טבלה 2: שיעור בקשות הדחייה המתקבלות על ידי בית המשפט

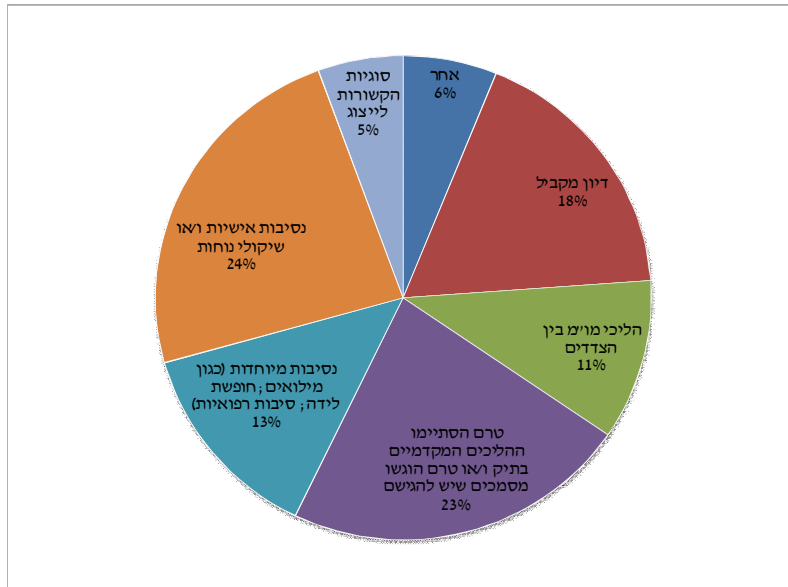
שיעור בקשות הדחייה המתקבלות מתוך סך הבקשות שמוגשות	
71%	סה"כ עבור כלל מערכת המשפט
70%	שלום - אזרחי
84%	מחוזי - אזרחי (כולל מנהלי, פירוקים ופשיטות רגל)
75%	סה"כ - אזרחי
88%	שלום - פלילי
90%	מחוזי - פלילי
88%	סה"כ - פלילי
45%	שלום - משפחה
54%	שלום-תעבורה
64%	בתי הדין האזוריים לעבודה

בהליכי תעבורה ומשפחה בבתי משפט השלום, אחוזי הקבלה נמוכים מאוד ביחס לממוצע הכללי (54% ו-45% בהתאמה). בשני הליכים אלו, מספר הבקשות המוגשות מבעוד מועד גבוה מהממוצע הכללי, נתון היכול לתרום במקצת לניתוח אחוזי הקבלה הנמוכים. נוסף לכך, בהליכי תעבורה החוק מתיר לנהל את התיק בהיעדר הנאשם במקרים מסוימים, ולכן אין הסכמה אוטומטית לדחייה כאשר הנאשם לא יכול להתייצב לדיון.

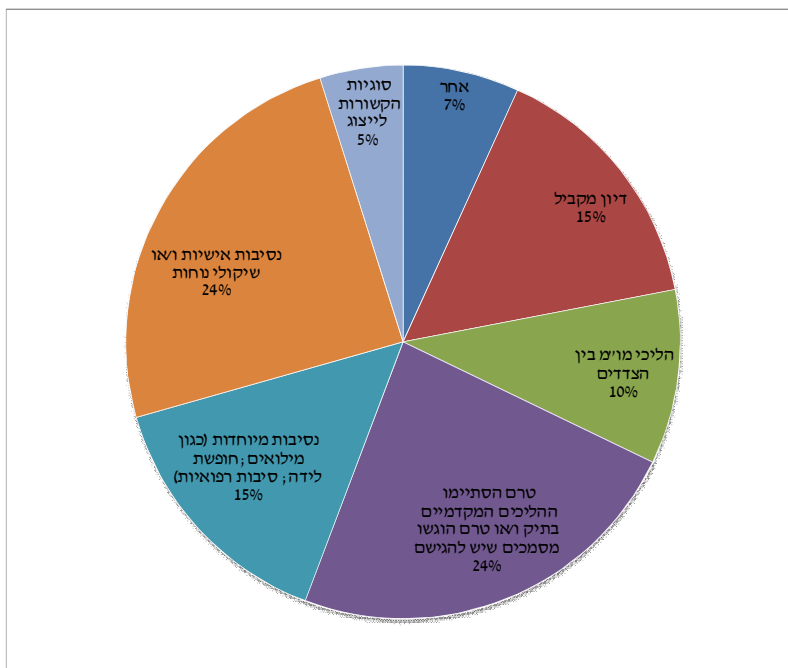
פילוח העילות לדחיות מבעוד מועד במערכת המשפט מובא בתרשים 2. התרשים העליון מייצג את פילוח העילות מתוך כלל הבקשות שהוגשו לבית המשפט, והתרשים התחתון מייצג את פילוח העילות מבין בקשות הדחייה שאושרו על ידי בית המשפט (כלומר, דיונים שנדחו בפועל).

תרשים 2: העילות לדחיית דיונים מבעוד מועד במערכת המשפט

פילוח העילות מבין כלל הבקשות שהוגשו לבית המשפט

פילוח העילות מבין הבקשות שאושרו (הדיונים שנדחו בפועל)

מתרשים 2 עולות שתי עילות מרכזיות המפורטות בבקשות לדחיית מועדי הדיון בכלל מערכת המשפט: (1) מפאת נסיבות אישיות או שיקולי נוחות של בעלי הדין, באי כוחם, או העדים, כדוגמת עומס עבודה, אירועים משפחתיים, או הימצאות בחו"ל (24% מהבקשות). יצוין כי למעלה ממחצית מבקשות אלו (כ-55%) קשורות לנסיבות של באי כוח הצדדים, ופחות מ-10% מהבקשות קשורות לנסיבות של עדים או של צדדים שלישיים אחרים; (2) משום שטרם הסתיימו ההליכים המקדמיים בתיק או טרם הוגשו מסמכים שהיה על הצדדים או על צדדים שלישיים להגיש בתיק (23% מהבקשות). בהליכים אזרחיים, לרוב מדובר באי הגשה של תצהירים, תחשיבי נזק או חוות דעת, ובעיכובים בגילוי מסמכים ובאיסוף החומר. בהליכים פליליים, פעמים רבות מדובר באי הגשה של מסמכים כגון תסקיר או כתב אישום מתוקן, או בכך שהסנגוריה טרם עיינה בחומר החקירה.

עילות נפוצות נוספות המפורטות בבקשות הדחייה הן מפאת קיומו של דיון מקביל לאחד מבאי הכוח (18%), מפאת נסיבות מיוחדות כגון מילואים, חופשת לידה או סיבות רפואיות של הצדדים, באי הכוח או העדים (13%), או משום שמתקיימים הליכי משא ומתן להסדר בין הצדדים (11%).

הדמיון בין פילוח העילות המפורטות בבקשות הדחייה (תרשים עליון) לבין פילוח העילות בבקשות שאושרו על ידי בית המשפט (תרשים תחתון) מלמד על כך כי בראייה כלל מערכתית, אין עילה מסוימת הזוכה באופן משמעותי ליותר או לפחות אחוזי קבלה על ידי בית המשפט מאשר עילות אחרות. כלומר ככלל, היחס בין מספר הבקשות המוגשות על פי עילה מסוימת ומספר הבקשות המתקבלות על פי אותה עילה, נע בטווחי הממוצע הכללי, היינו 71%. כך למשל, אחוז הבקשות המתקבלות מפאת סיבות אישיות הוא 73%, ואחוז הבקשות המתקבלות מפאת נסיבות מיוחדות, אשר ניתן היה לצפות שיהיה גבוה באופן משמעותי, הוא 76%.

טבלה 3 להלן היא טבלה תפעולית המפרטת בהרחבה את פילוח העילות המפורטות בבקשות הדחייה, ואת אחוז הבקשות המתקבלות עבור כל אחת מהעילות, ברזולוציה של ערכאה-הליך.

טבלה 3: פיזור העילות בבקשות המוגשות והמתקבלות, ברזולוציה של ערכאה-הליך

עילת הבקשה / ערכאה-הליך	נסיבות אישיות ו/או שיקולי נוחות	טרם הסתיימו ההליכים המקדמיים בתיק ו/או טרם הוגשו מסמכים שיש להגישם	דיון מקביל	נסיבות מיוחדות (מילואים; חופשת לידה; סיבות רפואיות)	הליכי מו"מ בין הצדדים	סוגיות הקשורות לייצוג	סה"כ הבקשות שהוגשו, ומתוכן הבקשות שהתקבלו
סה"כ עבור כלל מערכת המשפט	24% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 71% מהבקשות שהוגשו על ידי בית המשפט	23% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 72% מהבקשות שהוגשו מסיבה זו אושרו על ידי בית המשפט	18% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 59% מהבקשות שהוגשו מסיבה זו אושרו על ידי בית המשפט	13% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 76% מהבקשות שהוגשו מסיבה זו אושרו על ידי בית המשפט	11% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 66% מהבקשות שהוגשו מסיבה זו אושרו על ידי בית המשפט	5% מהבקשות הוגשו מסיבה זו 60% מהבקשות שהוגשו מסיבה זו אושרו על ידי בית המשפט	100%* 71% מסך הבקשות שהוגשו אושרו על ידי בית המשפט
שלום - אזרחי	17% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	41% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	9% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	7% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	21% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	1% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 70%
מחוזי - אזרחי**	25% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	26% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	13% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	12% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	19% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	0% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 84%
שלום - משפחה	29% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	8% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	41% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	12% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	4% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	6% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 45%
שלום - פלילי	24% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	16% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	19% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	10% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	14% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	3% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 88%
מחוזי - פלילי	26% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	11% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	21% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	32% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	5% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	0% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 90%
שלום - תעבורה	14% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	27% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	12% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	12% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	2% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	19% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 54%
בתי הדין האזוריים לעבודה	27% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	16% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	21% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	17% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	6% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	7% מכלל הבקשות מתוכן אושרו	100%* 64%

* בטבלה זו הוצאנו את עילת הבקשה "אחר", ולכן השורה לא מסתכמת בדיוק ל-100%.

** כולל הליכי פירוקים ופשיטות רגל, וכולל הליכים מנהליים, מכיוון שלא היו בידינו מספיק תצפיות עצמאיות, ומשום הדמיון הרב בין פילוח העילות בהליכים אלו לבין הליכים אזרחיים.

בכל משבצת בטבלה 3 מובאים שני נתונים - המספר העליון (מעל הקו המקווקו) מורה על אחוז הבקשות שהוגשו עקב העילה המפורטת בראש העמודה, מתוך סך בקשות הדחייה שהוגשו באותה ערכאה-הליך. המספר התחתון מורה על אחוז הבקשות שהתקבלו על ידי בית המשפט מתוך הבקשות שהוגשו עקב אותה עילה. כך לדוגמה, המשבצת הימנית העליונה מלמדת כי 24% מבקשות הדחייה שהוגשו בכלל מערכת המשפט הוגשו מפאת נסיבות אישיות של הצדדים או באי הכוח. 71% מתוך בקשות אלו אושרו על ידי בית המשפט.

מבט רחב על טבלה 3 מלמד על קיומם של הבדלים מובהקים בין הערכאות וההליכים בנוגע לעילות הדומיננטיות המפורטות בבקשות הדחייה, ובנוגע לאחוזי הקבלה של כל אחת מהעילות. להלן מובאות מספר דוגמאות לשוני הקיים בין הערכאות וההליכים:

בבתי משפט השלום בהליכים אזרחיים, העילה המפורטת ביותר מ-40% מבקשות הדחייה היא מכיוון שטרם הסתיימו הליכים מקדמיים או טרם הוגשו מסמכים. אחוז הקבלה של בקשות אלו עומד על 79%, אחוז קבלה הגבוה מהיחס הכללי בין סך הבקשות המתקבלות לסך הבקשות המוגשות בהליכים אלו (70%). כחמישית מהבקשות המוגשות מעילה זו (כשמונה אחוזים מסך הבקשות בהליכים אזרחיים בשלום) נובעות מכך שטרם התקבלה או הושלמה חוות דעת מומחה בית המשפט, לעיתים מכיוון שטרם נוצר קשר בין הצדדים לבין המומחה.

בהליכים אזרחיים בבתי המשפט המחוזיים (כולל הליכים מנהליים), שתי העילות הדומיננטיות הן אי סיומם של ההליכים המקדמיים (26%) ונסיבות אישיות של באי הכוח או של הצדדים (25%). מבין הבקשות שהוגשו בשל אי סיומם של ההליכים המקדמיים, יצוין כי בקשות רבות הוגשו משום שהתיק אינו בשל לדיון, מה שיכול להסביר את אחוזי הקבלה הגבוהים של בקשות אלו ביחס לאחוז הקבלה הכללי בהליכים אזרחיים במחוזי (94% לעומת 84%).

מבין בקשות הדחייה בהליכים פליליים בבתי משפט השלום, העילה המרכזית לדחייה היא נסיבות אישיות של באי הכוח או של הנאשם (24% מהבקשות), וכל הבקשות שהוגשו מסיבות אלו במדגם אושרו על ידי בית המשפט. שיעור ההסכמה הגבוה לדחיית הדיון מתבקש ברוב המקרים הללו, לאור הערכים המנחים את ההליך הפלילי והפרוצדורה הפלילית. שופט אכן אינו יכול לקיים דיון ללא נאשם, או כשבא הכוח טוען שלא היה באפשרותו להתכונן לדיון. יצוין כי למעלה

מ-70% מבקשות אלו קשורות לנסיבות של באי הכוח, ומתחלקות באופן שווה בין הפרקליטות לבין הסניגוריה.

בהליכי תעבורה בבתי משפט השלום, 27% מהבקשות מוגשות משום שטרם הסתיימו הליכים מקדמיים או מכיוון שטרם הוגשו מסמכים שיש להגישם. יצוין כי שליש מבקשות אלו קשורות לעיכובים בצילום או בעיון בחומר החקירה בתיק על ידי הסניגוריה, ושליש נוסף מבקשות אלו נובע מכך שטרם הוגש או הושלם תסקיר. אחוז הבקשות המתקבלות מתוך בקשות אלו נמוך באופן יחסי, ועומד על 36%. עילה נוספת הנפוצה בהליכי התעבורה היא סוגיות הקשורות לייצוג, כגון בקשות לקבלת ייצוג (19% מהבקשות).

ג.1.ה. דחיות במועד הדיון - עילות הדחייה

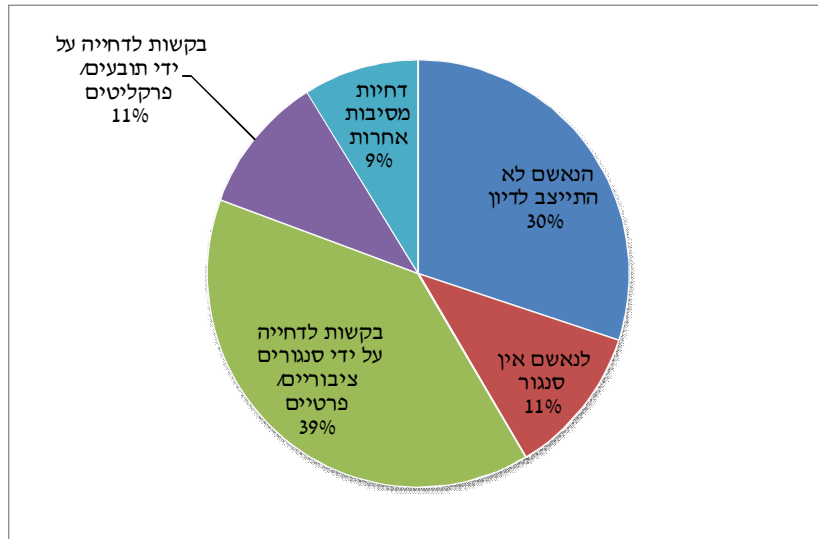
כאמור לעיל, תופעת הדחיות במועד הדיון נפוצה בעיקר בהליכים פליליים ובהליכי תעבורה. רוב רובם של הדיונים הנדחים הם דיוני הקראות, וחלק מהדיונים הנדחים הם בשלב הטיעונים לעונש. יצוין כי ימי המוקד (בבתי המשפט בהם יש שופטי מוקד), מתוכננים כך שנקבעים יותר תיקים ממה שיכולים להישמע, מתוך הבנה שאחוז לא מבוטל מהם עתיד להידחות. עוד יצוין כי בחלק מבתי המשפט ראינו שבהליכים פליליים קיים טופס "פרוטוקול דחיית משפט", בו מסומן האם הנאשם ובא כוחו התייצבו, את הסיבה לאי הגעתו של הנאשם (לא הוזמן כדיון, לא אותר וכו'), ואת התוצאה של הדיון (דחייה לשם שליחת הזמנה, צו הבאה, מעצר, מחיקת כתב האישום, ועוד).

הסיבות לדחיית הדיונים הפליליים במועד הדיון מפורטות ב**תרישים 3**, המציג בנפרד את בתי משפט השלום ובתי המשפט המחוזיים, מפאת ההבדלים בסיבות הדחייה. ניתן לראות כי בבתי משפט השלום, רוב רובן של הדחיות הן כתוצאה מסיבות הקשורות לבאי כוח הנאשמים, לרוב בשל בעיות או עיכובים בעיון ובצילום חומר החקירה, עקב דיון מקביל, או מאחר והם מנהלים מגעים עם הפרקליטות, וכן כתוצאה מאי התייצבותו של הנאשם לדיון. בקשות לדחייה על ידי תובעים/ פרקליטים, המסבירים כ-11% מסך הדחיות במועד דיון, נובעות כתוצאה מדיונים מקבילים או בשל אי קבלת חומר מגורם אחר. דחיות מסיבות אחרות (תשעה אחוזים מסך הדחיות) הן לרוב עקב אי הגשת תסקירים, אי התייצבותם של עדים, או דחייה לצורך מינוי/ החלפת סגור. פילוח הסיבות דומה למדי בהליכי תעבורה בבתי משפט השלום. בבתי המשפט

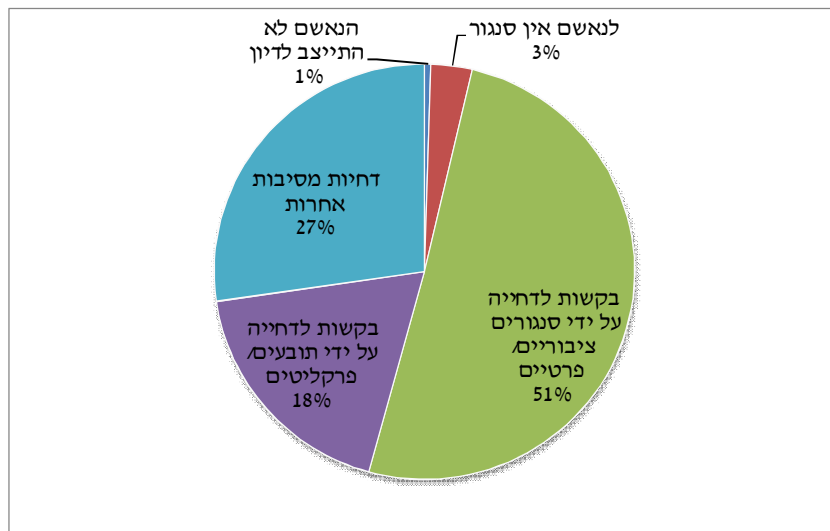
המחוזיים, פילוח הסיבות שונה, בעיקר משום שאי התייצבות הנאשם מסביר רק אחוז אחד מהדחיות (מאחר ומרבית הנאשמים בבתי המשפט המחוזיים שוהים במעצר או בחלופת מעצר).

תרשים 3: פילוח הסיבות לדחיית דיונים פליליים במועד הדיון

הליכים פליליים בבתי משפט השלום

הליכים פליליים בבתי המשפט המחוזיים

ג.2. ניתוחי עומק וגורמי השפעה אפשריים

בתת פרק זה אנו בוחנות כיצד משתנים שונים משפיעים על היקף תופעת דחיית הדיונים ועל היעדרות בית המשפט לבקשות הדחייה. המשתנים שנבדקו מקבילים לעקרונות המנחים המפורטים בנוהל הדחיות, כגון האם מדובר בדיון קדם או הוכחות, סמיכות הגשת הבקשה למועד הדיון הקבוע והסכמת הצד שכנגד לבקשת הדחייה. בנוסף, נבדקת השפעת כניסתו לתוקף של נוהל הדחיות על היקף התופעה, וכן הקשר שבין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד דיון (אשר לא נידונות במסגרת נוהל הדחיות).

ג.2.א. דיוני קדם אל מול דיוני הוכחות

על מנת לאמוד את החלק היחסי של דחיות דיוני הקדם אל מול דחיות דיוני ההוכחות, היה צורך בחלוקת מספר הדחיות מכל סוג במספר דיוני הקדם שהתקיימו ובמספר דיוני ההוכחות שהתקיימו, שכן מתקיימים יותר דיוני קדם מאשר דיוני הוכחות (ולכן ברור כי באופן אבסולוטי יידחו יותר דיוני קדם מאשר דיוני הוכחות).

בהליכים אזרחיים, לאחר שהוצאנו מהנתונים תיקי תביעות קטנות, וכן דחיות של דיונים שאינם קדם או הוכחות, מצאנו כי סך הכול במדגם שלנו היו 350 דחיות מבעוד מועד של דיונים. מתוכם, 320 לכל הפחות הם דחיות של דיוני קדם, ויתר ה-30 הם דחיות של דיוני הוכחות. היחס בין מספר דיוני הקדם שנדחו לבין מספר דיוני הקדם שהתקיימו הוא 0.85, והיחס בין מספר דיוני ההוכחות שנדחו לבין דיוני ההוכחות שהתקיימו הוא 0.19. **מכאן ניתן ללמוד שרוב רובם של דחיות הדיונים מבעוד מועד נעשים בשלב קדם המשפט, כלומר עיקר התופעה היא אכן בדיוני הקדם.** בדחיות דיונים במועד הדיון, ניתן לראות שבאופן כמעט גורף, הדחיות הללו הם בדיוני קדם ולא בדיוני הוכחות.

בהליכים פליליים, ראינו באופן מובהק כי הדחיות במועד הדיון הן לרוב של דיוני הקראות, ולעיתים גם של טיעונים לעונש, אולם כמעט לא היו דחיות של דיוני הוכחות.

ג.2.ב. סמיכות הגשת בקשת הדחייה למועד הדיון הקבוע

מניתוח הממצאים עולה כי בכלל מערכת המשפט, בקשות הדחייה מבעוד מועד מוגשות בממוצע כ-17 ימים לפני מועד הדיון הקבוע, כאשר מחצית מהבקשות מוגשות בסמיכות של חמישה ימים או פחות ליום הדיון הקבוע (החציון = 5). כארבעה אחוזים מבקשות אלו מוגשות ביום הדיון, מספר שעות טרם כינוסו, ועוד כ-13% מהבקשות מוגשות יממה אחת לפני הדיון. כשליש מבקשות הדחייה הסמוכות לדיון (יממה או פחות לפני הדיון) נתבקשו מעילות בלתי צפויות (מחלה, אבל וכדומה) ויתר הבקשות נתבקשו מעילות מגוונות, שסביר שהיו ידועות קודם לכן (דיון מקביל, השתלמויות עורכי דין, מילואים וכו').

חלוקה לפי ערכאות והליכים מורה כי בהליכים אזרחיים, הממוצע אף הוא 17 ימים, והחציון עומד על ששה ימים (לא קיים הבדל מובהק בין הערכאות). בבתי הדין האזוריים לעבודה, בקשות הדחייה מוגשות בממוצע 24 ימים לפני מועד הדיון, ומחצית מהבקשות מוגשות שבעה ימים או פחות לפני המועד הקבוע (החציון = 7). בהליכים פליליים, בקשות הדחייה מוגשות בממוצע 10 ימים לפני מועד הדיון, ומחצית מהבקשות מוגשות חמישה ימים או פחות לפני המועד הקבוע (לא קיים הבדל מובהק בין הערכאות). בהליכים מנהליים בבתי המשפט המחוזיים, הממוצע הוא 18 ימים, והחציון עומד על שמונה ימים.

על פי נוהל הדחיות, "בקשה לדחיית מועד הדיון שלא הוגשה מיד ובסמוך להיוודע סיבת הדחייה, או שהוגשה בסמיכות יתרה למועד הדיון, והכול ללא הצדקה מספקת לכך, יכול שתידחה מטעם זה בלבד". בחנו אמפירית, באמצעות משוואת רגרסיה לוגיסטית, את השפעת מועד הגשת הבקשה על החלטת בית המשפט לגביה. מצאנו כי בפועל אין לסמיכות הגשת הבקשה לדיון כל השפעה על ההחלטה באם לדחות או לקבל את הבקשה (Nagelkerke R Square = 0.008, sig < 0.05).

ג.2.ג. הסכמת הצד שכנגד לבקשת הדחייה

כמחצית מהבקשות לדחיות מועד הדיון המתבקשות במערכת המשפט מוגשות בהסכמת הצד שכנגד. בהליכים אזרחיים בבתי משפט השלום והמחוזיים, 73% מבקשות הדחייה מוגשות בהסכמת הצדדים. הנטייה הרווחת של הצד שכנגד להסכים לבקשות הדחייה משקפת גישה קולגיאלית של שיתוף פעולה בין עורכי הדין, כפי שבאה לידי ביטוי בסעיף 26 לכללי לשכת עורכי

הדין (אתיקה מקצועית), הקובע כי עורך הדין לא ימנע מחברו הקלה, ובכלל זה יסכים לבקשה לשינוי מועד, מסיבות אותן הגדרנו כנסיבות מיוחדות (מילואים, חופשת לידה, וכדומה). נציין כי מצאנו שההסכמה הרחבה של עורכי הדין לדחיות מתפזרת באופן דומה על פני כלל סיבות הבקשה, ולא רק בנסיבות מיוחדות אלו. נוהל הדחיות קובע כי הסכמת הצדדים לא מהווה טעם מספק לאישור בקשת דחייה. **טבלה 4** מורה על הקשר בין הגשת הבקשה בהסכמה לבין ההחלטה לקבלה או לדחותה.

טבלה 4: קשר בין הגשת בקשת הדחייה בהסכמה לבין החלטת בית המשפט

כל הבקשות (בהסכמה + ללא הסכמה)	בקשות שהוגשו בהסכמה	בקשות שהוגשו ללא הסכמה	
29.15% (n=283)	19.38% (n=104)	39.13% (n=179)	דחיית הבקשה
70.85% (n=615)	80.62% (n=341)	60.87% (n=274)	אישור הבקשה
100% (n=898)	100% (n=445)	100% (n=453)	סך הכול

ניתן לראות בטבלה כי מבין הבקשות שהוגשו בהסכמה, 19.38% נדחו על ידי בית המשפט ו-80.62% התקבלו. ואילו מבין הבקשות שהוגשו שלא בהסכמה, 39.13% נדחו ו-60.87% אושרו. המשמעות היא שלהגשת הבקשה בהסכמת הצד שכנגד יש קשר סטטיסטי מובהק עם החלטת השופט לאשר או לדחות את הבקשה ($\text{Cramer's } V = 0.218, \text{sig} < 0.01$). ניתוח מובחן של בקשות הדחייה בבתי הדין האזוריים לעבודה מעלה קשר חזק פחות בין ההגשה בהסכמה לבין החלטת השופט ($\text{Cramer's } V = 0.103, \text{sig} < 0.05$).

נציין כי הקשר בין הסכמת הצדדים לדחייה לבין אישורה על ידי בית המשפט נותר יציב בכל אחת מעילות הבקשה לדחייה. יחד עם זאת, ייתכן כי גורם חיצוני אחר, אותו לא בחנו, דוגמת התנהלות הצדדים בתיק, הוא המשפיע מחד על הסכמת הצדדים לדחייה ומנגד על אישורה של הבקשה על ידי בית המשפט.

ג.2.ד. השפעת כניסתו לתוקף של נוהל הדחיות על היקף דחיות הדיונים

נוהל הדחיות נכנס לתוקף ב-1 למרץ 2010, ולפיכך בדקנו את היקף תופעת דחיית הדיונים ממרץ 2009 ועד מרץ 2010 ("התקופה שלפני הנוהל") וממרץ 2010 עד מאי 2011 ("התקופה שאחרי הנוהל"). כיוון שהנוהל שם דגש בעיקר על אי-דחיית דיוני הוכחות, הבדיקה נעשתה בשים לב להפרדה בין דיונים מקדמיים לדיוני הוכחות. נדגיש כי הבדיקה המוצגת היא של הבדל סטטיסטי בין דחיות דיונים בתקופה שלפני הנוהל לתקופה שאחריה, ואין בה בלבד בכדי לבסס קשר סיבתי. כלומר, ייתכן שהסיבה להבדלים בין התקופות, ככל שנמצאו, אינה כניסתו לתוקף של הנוהל דווקא, אלא גורם מסביר אחר (למשל, יציאתם של שופטים לקורס "השופט כמנהל").

בדיקה בקרב דיונים בהליכים פליליים הראתה כי אין כל הבדל מובהק בין תופעת דחיית הדיונים עד מרץ 2010 ואחרי מרץ 2010. בשתי התקופות עיקר הדחיות הן דחיות במועד הדיון, בדיונים מקדמיים או טיעונים לעונש, וכמעט תמיד בשל מחדלים או בקשות של הצדדים. נדגיש כי נתוני שאלוני השופטים משנת 2013 מצביעים גם הם על אי-שינוי בתופעת דחיית הדיונים תקופה ארוכה לאחר כניסתו של הנוהל לתוקף.

בהליכים אזרחיים לעומת זאת, תופעת דחיית הדיונים מבעוד מועד מצטמצמת בדיונים שנקבעו לאחר כניסתו לתוקף של הנוהל, אך בהתאם עולה מספר דחיות הדיונים במועד הדיון (כל התוצאות מובהקות סטטיסטית). בתקופה שלפני הנוהל, מתוך 380 דיונים שנקבעו במדגם, 130 התבטלו מבעוד מועד (34%) ו-30 במועד (7%). בתקופה שאחרי הנוהל, מתוך 532 דיונים שנקבעו, 141 התבטלו מראש (26.5%) ו-51 התבטלו במועד הדיון (10%). בנוסף, הנתונים מרמזים על כך כי ההפחתה המרכזית בדחיית הדיונים מבעוד מועד הינה בקרב דיוני הוכחות, אולם התוצאות המופרדות לפי סוג דיון (מקדמי/ הוכחות) אינן מובהקות סטטיסטית לאור המספר הנמוך יחסית של דיוני הוכחות במדגם בתקופה שלפני ואחרי הנוהל.

נתוני שאלוני השופטים משנת 2013 מורים כי אכן חלה ירידה מסוימת בדחיית דיוני ההוכחות לעומת דחייתם לפני הנוהל (גם כאן לנתון מגבלות בשל מספר תצפיות נמוך), אך בדיוני הקדם לא נצפה שינוי מהמגמה שטרם נהל הדחיות. כלומר, עולה כי מגמת השינוי הקלה שנצפתה בתקופה הראשונית שלאחר כניסת הנוהל לתוקף פגה בתקופה של שלוש שנים לאחר מכן.

יצוין כי מתוך כלל הבקשות לדחיית מועדי דיון שקודדו במסגרת בניית המאגר האזרחי, לא ראינו כלל שימוש בטופס א' על פי נוהל הדחיות, ובקשות הדחייה הוגשו בדומה ליתר הבקשות המוגשות בתיק. לעומת זאת, נתוני מדגם שאלוני השופטים הצביעו על כך ש-23% מהבקשות הוגשו לפי טופס א'. אולם, מבין מקרים אלו, לעיתים קרובות היה שימוש חלקי ביותר בטופס. כך למשל, בתיקים רבים ראינו כי הצדדים מגישים את בקשותיהם תוך שימוש במשפטים הלקוחים מתוך הטופס, אולם באופן חלקי בלבד. במקרים אחרים, ראינו כי גם כאשר הוגשה הבקשה על גבי הטופס עצמו, סעיפים רבים לא מולאו או נכתב לידם "לא רלוונטי" (בסעיפים חשובים במיוחד כגון "המועד בו נודעה למבקש עילת הדחייה המבוקשת"; "המאמצים שנעשו על ידי המבקש למנוע את דחיית הדיון"; "ככל שהטעם לבקשה נעוץ בקושי של בא כוח המבקש להתייצב לדיון, הנסיבות שבגינן לא ניתן לקיים את הדיון באמצעות עו"ד אחר"). עוד יצוין כי על אף ש-16% מבקשות הדחייה הוגשו מפאת דיון מקביל של אחד מבאי הכוח, כמעט ולא ראינו שימוש בטופס ב' על פי נוהל הדחיות, המיועד למקרים אלו.

מראיונות עם שופטים ובעלי תפקידים נוספים במערכת נראה כי התוצאות עולות בקנה אחד עם הערכות מרביתם בדבר אי יישום הנוהל. המרואיינים ציינו מספר סיבות משמעותיות לאי יישום הנוהל. עומס העבודה העצום המוטל על השופטים הוזכר כגורם מרכזי לאי יישום הנוהל משני היבטים: העומס מונע את ההשקעה קצרת הטווח בבדיקה קפדנית של כל בקשה ובכתיבת החלטות הדוחות בקשות לדחייה, שצריכות לדעתם להיות מנומקות הרבה יותר מבקשות המאשרות דחייה (במיוחד כשהבקשות בהסכמת שני הצדדים). כמו כן, העומס מביא לכך שדחייה ב"רגע האחרון", שאינה מתמלאת בדיון אחר, מפנה לשופט זמן בו הוא יכול לטפל ב"סל המשימות" המלא המחכה לו ב"נט-המשפט"; סיבה משמעותית אחרת לאי יישום הנוהל היא הרצון של שופטים לבסס ולתחזק מערכת יחסים חיובית עם עורכי הדין המופיעים האולם, גם מתוך הבנה שמערכת יחסים כזו מייעלת את הדיון בתיק; כמו כן, עולה חשש מחוסר גיבוי של ערכאות הערעור או של נציב תלונות הציבור על השופטים להחלטות הדוחות בקשות לדחייה; לבסוף, מצאנו שגורמים שונים במערכת סבורים שלדחיית דיונים, ובמיוחד דיוני קדם, עלות נמוכה הן של השקעת זמנם הפרטי ("רק כמה דקות לבקשת דחייה") והן בהיבט העלות המערכתית לתופעת דחיית הדיונים.

ג.2.ה. הקשר בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון

הנתונים אודות ההשפעה ההפוכה לכאורה של נוהל הדחיות על שני סוגי הדחיות, כך שבדחיות מבעוד מועד נצפתה מגמת ירידה בעקבות הנוהל ובדחיות במועד נצפתה מגמת עליה, יכולים ללמד על קשר מעניין ומשמעותי בין שני סוגי דחיות הדיונים. קשר זה מרומז גם בהבדלים בין סוגי הדחיות בין הליכים אזרחיים ופליליים ובערכאות השונות. הקשר מבוטא גם בטבלה 5 המתמקדת בסוגי דחיות הדיונים בסוגי התיקים האזרחיים השונים. ניתן לראות כי ככלל, החלק היחסי של הדיונים המתקיימים מתוך סך הדיונים הנקבעים ביומן בית המשפט די דומה בין ההליכים וסוגי התיקים. אולם ניתן לראות הבדל בחלק היחסי של מספר הדיונים הנדחים מבעוד מועד ושל מספר הדיונים הנדחים במועד, כך שכלל שיש באופן יחסי יותר דיונים הנדחים מבעוד מועד, כך יש פחות דיונים הנדחים במועד הדיון, ולהיפך. הקשר הזה בולט במיוחד בתיקי "סדר דין רגיל" ובתיקי תביעות קטנות בבתי משפט השלום: בתיקי "סדר דין רגיל", נדחים באופן יחסי יותר דיונים מבעוד מועד מאשר בסך הכול התיקים האזרחיים בשלום (39% לעומת 36%), ואילו נדחים באופן יחסי פחות דיונים במועד (5% לעומת 9%). בתיקי תביעות קטנות, לעומת זאת, נדחים באופן יחסי הרבה פחות דיונים מבעוד מועד (28% לעומת 36%), ואילו הרבה יותר דיונים נדחים במועד (18% לעומת 9%).¹³

טבלה 5 : הקשר בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון

אחוז הדיונים שנדחו במועד מתוך סך הדיונים שנקבעו	אחוז הדיונים שנדחו מבעוד מועד מתוך סך הדיונים שנקבעו	אחוז הדיונים שהתקיימו מתוך סך הדיונים שנקבעו	
8%	36%	56%	כל התיקים (מחוזי + שלום)
5%	37%	58%	תיקי בתי משפט מחוזיים
9%	36%	55%	תיקי בתי משפט שלום
5%	39%	56%	תיקי שלום – סדר דין רגיל
8%	37%	55%	תיקי שלום – סדר דין מהיר
18%	28%	54%	תיקי תביעות קטנות

¹³ יצוין כי בתביעות קטנות, ניתן לייחס את הקשר בין האחוז הגבוה יחסית של הדחיות במועד הדיון לבין האחוז הנמוך יחסית של הדחיות מבעוד מועד למאפיינים המיוחדים של תיקים אלו ולהיותם של המתדיינים בלתי מיוצגים.

ג.3. השלכות תופעת דחיית הדיונים על מערכת המשפט

ג.3.א. התמשכות ההליכים

על מנת להדגים את ההשפעה של דחיות הדיונים על משך ההליך, בחנו באמצעות משוואת רגרסיה את השפעת מספר הדיונים שהתקיימו ושנדחו על משך ימי ההליך האזרחי. באופן טבעי ככל שיש יותר דיונים, כך נמשך ההליך ימים רבים יותר (בממוצע כל דיון שמתקיים מוסיף כ-100 ימים לאורך ההליך). דיון אזרחי שנדחה מבעוד מועד מוסיף בממוצע 88 ימים, ודיון שנדחה במועדו מוסיף להליך כ-122 ימים בממוצע. כל הנתונים מובהקים והמודל כולו מסביר מעל 38% ממשכו של ההליך האזרחי (R Square=0.38):

טבלה 6: משוואת רגרסיה לבחינת הקשר בין דחיות דיונים למשך ההליך האזרחי

Model	Unstandardized Coefficients		Significance
	B	Standard Error	
קבוע (Constant)	126.995	18.223	.000
מספר דיונים שהתקיימו	99.791	10.889	.000
מספר דיונים שנדחו במועד הדיון	122.757	25.273	.000
מספר דיונים שנדחו מבעוד מועד	88.187	11.809	.000

הקשר הסטטיסטי הגבוה בין דחיית דיון לבין אורך ימי ההליך יכול להיות מוסבר בשני אופנים חלופיים. ראשית, יתכן שבתיקים קשים נדרש לצדדים זמן הכנה ארוך להכנת מסמכים, עדויות, טענות וכו'. כלומר, אין "קשר סיבתי" בין דחיית הדיון להתמשכות ההליך, אלא שאופיו המסובך של התיק גורם מצד אחד לדחיית הדיונים בו, ומצד שני גם להתמשכותו. הסבר שני הוא שקיים קשר סיבתי בין דחיית הדיון להתמשכות ההליך, וההתמשכות היא תוצאה ישירה של דחיית הדיונים. מספר נתונים תומכים בהסבר השני. כך, בחינת עילות דחיות הדיונים מורה כי מרבית הדחיות נובעות מאילוצים ונסיבות שאינן קשורות לתיק ורק פחות מרבע מהדיונים נדחים בשל אי מיצוי הליכים מקדמיים בתיק או עיכוב בהגשת מסמכים נדרשים. יתר על כן, משאלוני דחיות הדיונים שמלאו שופטים עולה נתון ברור ומובהק לפיו דיון שנדחה מבעוד מועד (מכל עילה) נקבע

למועד חדש רק מספר חודשים אחרי המועד הראשוני: ממוצע של 77 ימים אחרי המועד המקורי בהליכים אזרחיים (נתון המתקף את תוצאות משוואת הרגרסיה לעיל) ו-68 ימים בכלל ההליכים. נדגיש כי נתוני שאלוני השופטים נוגעים לאותם דיונים להם נקבע באופן מיידי, עם אישור הבקשה, תאריך לדיון חדש. אולם, בכשישית מבקשות הדחייה שאושרו, לא נקבע בעת אישור בקשת הדחייה מועד חדש לדיון, נתון שסביר שמוסיף עוד יותר להימשכות ההליך.

ג.3.3. זמן שיפוטי המושקע בהתמודדות עם תופעת הדחיות

נקודת מבט אחרת לניתוח משמעות תופעת דחיית הדיונים בוחנת את הזמן השיפוטי המוקדש לטיפול בבקשות המרובות לדחיית דיונים. במסגרת מחקר לקביעת מדד "משקלות תיקים"¹⁴ מצאנו כי הזמן השיפוטי המוקדש לטיפול בבקשות לדחיית דיונים המוגשות מראש, לקריאתם, בדיקתם, מציאת תאריך חלופי ועריכת עדכונים שונים בתוכנת "נט-המשפט", עומד בממוצע על בין שלוש לחמש דקות. אם דחיית הדיון נעשתה במועדו, השופט השקיע בכך מספר דקות דיון יקרות בנוסף על זמן שיבוץ הדיון לתאריך חדש. במחקר זה מצאנו כי שופט מקבל בממוצע כארבע בקשות לדחיית דיונים ביום, כשמרביתן מטופלות על ידו. חלק מהבקשות מטופלות על ידי המזכירות או המנ"ת, באופן ובהיקף שונים במחוזות שונים.¹⁵ מכאן, שבכל יום ממוצע מקדיש שופט לפחות תשע דקות בטיפול בבקשת דחייה, בהערכת חסר (שלוש דקות * שלוש בקשות, בהנחה שבבקשה אחת מטפלת המזכירות).

בהנחה ששופט עובד בממוצע כעשר שעות ביום - 600 דקות - אזי מדובר בכאחוז וחצי מהזמן היומי הכולל המושקע בטיפול בתיקים. במבט מערכתי, על פני כלל השופטים, מדובר בלמעלה מאחוז וחצי מזמנם של כ-620 שופטים - **זמן המשתווה לזמן המגולם בלמעלה מתשעה תקני שופטים.**

נדגיש כי חישוב זה נוגע רק לזמן הטיפול בבקשות הדחייה עצמן. לכך יש להוסיף את זמן ההכנה שהשקיע השופט לשווא במקרים בהם הדיון נדחה בסמוך לזמן הדיון או במועדו. נציין כי בהליכים אזרחיים זמן ההכנה לקראת דיון עומד בממוצע משוקלל על למעלה מחצי שעה (זמן

¹⁴ קרן וינשל-מרגל, ענבל גלון ויפעת טרבוליס "יצירת מדד משקלות תיקים להערכת עומס שיפוטי" **משפטים מ"ד** (עמיד להתפרסם).

¹⁵ כך למשל קובע נוהל המנ"ת לטיפול בבקשות לדחיית מועד דיון (ממרץ 2010) כי המנ"ת בעצמו יטפל בבקשות לדחיית דיוני קדם שניתנו בהסכמת הצדדים בעילות שונות. בקשה לדחיית דיוני הוכחות, או בקשות לדחיית דיון שאינן בהסכמה מועברות לטיפול השופט, והכול בהתאם להנחיות השופט הספציפי.

ההכנה לקראת דיוני הוכחות ארוך אף יותר).¹⁶ בנוסף, הדחייה פוגמת ברצף הדיונים ומצריכה מהשופט להקדיש זמן הכנה נוסף לרענון לקראת דיון חדש שנקבע למועד מאוחר יותר.

1.3.1 בזבוז זמן ומשאבים נוספים, בתוך ומחוץ למערכת המשפט

בבקשות לדחיית דיון מוקדש זמן מנהלי רב בתוך מערכת המשפט, הן מאחר והמזכירות מטפלת בעצמה בחלק מהבקשות והן לצורך זימון מחדש של הצדדים במקרים בהם הבקשה לדחייה מאושרת. נוסף על כך, בזימונם מחדש של הצדדים כרוכות עלויות דואר וביול למערכת המשפט, שבהיבט מערכתי הן אינן זניחות.

אין להתעלם מביטול זמנם של הצדדים ובאי כוחם שלא ביקשו את דחיית הדיון, במיוחד בדחייה במועד הדיון, לאחר שחלק מהצדדים והעדים התייצבו מוכנים לדיון. נציין כי מצאנו שדחיית הדיון מתבקשת לעיתים תדירות יותר על ידי הצד שדחיית הדיון יכולה לפעול לטובתו (בהכללה גסה). כך, רוב רובן של הדחיות בהליכים פליליים הן יוזמת הנאשם וסנגורו (כשהנאשם אינו עצור), ובהליכים אזרחיים הנתבע יוזם במרבית המקרים את הדחייה. בהליכים מנהליים מצאנו כי המדינה מבקשת כמחצית מדחיות הדיונים (לעומת הליכים אחרים, בהם המדינה ממעטת באופן יחסי לבקש דחייה).¹⁷ אישור בית המשפט של מרבית בקשות הדחייה עלול אם כן לעודד את השימוש בבקשות לדחיית דיון ככלי לניהול המשפט על ידי הצדדים.

עוד נציין בהקשר אחר, אך לא בסתירה לכתוב בפסקה הקודמת, כי דחיית הדיון עשויה לעיתים להתאים לבאי הכוח יותר מאשר ללקוחותיהם. מבדיקתנו עולה כי יותר משליש מבקשות הדחייה מוגשות בשל אילוצים של באי הכוח. כך למשל 55% מהבקשות לדחייה מסיבות אישיות ונסיבות מיוחדות קשורות לנסיבות עורכי הדין המייצגים. בנוסף, הסכמת באי הכוח לבקשה לדחיית דיון שמבקש עורך הדין שכנגד היא תולדה של אתיקה ותרבות מקובלת בין עורכי הדין, ואפשר שאינה עולה בקנה אחד עם טובתו של הלקוח. נדמה אם כן, כי התפשטות תופעת דחיית הדיונים מחריפה את בעיית הנציג.

¹⁶ ראו קרן וינשל-מרגל, ענבל גלון ויפעת טרבווליס, לעיל ה"ש 14, עמ' 37-35.

¹⁷ השכיחות הגבוהה יותר של בקשות לדחייה מצד הנאשם, הנתבע או המדינה יכולה להיות מוסברת גם בכך שאלה נדרשים ליותר זמן לענות על כתב אישום / תביעה / עתירה מעצם העובדה שלא יזמו את ההליך (ואילו טענותיו של יוזם ההליך מעובדות יותר). יחד עם זאת, הסבר זה מוגבל מאוד שכן פנייתם של המשיבים לביטול ההליך נפוצה יותר גם בעילות שאינן קשורות לתיק, דוגמת נסיבות אישיות שונות ומיוחדות.

ד.3.ג זילות בית המשפט והחלשת אמון הציבור במערכת המשפט

קשה לכמת מספרית את השלכת תופעת דחיית הדיונים על כבוד בית המשפט ואמון הציבור בו. במצב בו כ-40% מהדיונים הנקבעים מראש ביומן בית המשפט נדחים, עולה חשש כי קביעת דיון על ידי בית המשפט מצטיירת כ"המלצה" לא מחייבת. פרקטיקת ההיענות לבקשות הדחייה מעניקה כאמור לצדדים כוח רב בניהול הדיון בתיק. מעבר לפגיעה האפשרית בצד שמנגד, יכולת הניהול של בית המשפט את התיק נפגעת גם היא.

כאמור, ישנם שופטים רבים, בעיקר שופטים המתמחים בתיקים פליליים בבתי משפט השלום, המנסים למזער את נזקי תופעת דחיית הדיונים על ידי קביעת מספר רב של דיונים בכל יום מתוך הנחה שחלקם יתבטלו (overbooking). נציין כי בעשרות תצפיות שונות שערכנו באולמות משפט במסגרת מחקרים שונים, חשנו כי היעילות המוגברת בשיטת התמודדות זו עם תופעת הדחיות גובה עימה מחיר מסוים. בשל חוסר היכולת לצפות מראש הן את כמות הדיונים שיידחו והן את משך הדיונים, לעיתים נוצר עומס רב מידי באולם בית המשפט המקשה על ניהול הולם של הדיונים.

ד. סיכום והמלצות לטיפול בתופעת דחיית הדיונים

בחינה כמותית של תופעת דחיית הדיונים העלתה כי מדובר בתופעה גורפת ומקיפה, על פני כלל הערכאות, ההליכים וסוגי התיקים השונים שנבדקו. מקור התופעה הוא בבקשות לדחייה טרם הדיון אשר מוגשות על ידי הצדדים ובאי כוחם או בדחיות במועד הדיון, ומיעוטו הזניח נובע מדחיות ביוזמת בית המשפט. כך, בקשה לביטול דיון מוגשת על ידי מי מהצדדים עבור מעל למחצית הדיונים הנקבעים בהליכים אזרחיים ופליליים. דחיית הדיון מאושרת ברוב המקרים, כך שכ-40% מהדיונים שנקבעו מראש ביומן בית המשפט נדחים למועד אחר.

בהליכים פליליים, הרוב המוחלט של דחיות הדיונים הן במועד הדיון, לרוב מסיבות הקשורות לבאי כוח הנאשמים או כתוצאה מאי התייצבותו של הנאשם לדיון. בהליכים אזרחיים (לרבות בבתי הדין לעבודה) מרבית הבקשות לדחייה הן בקשות מבעוד מועד שיוזם הנתבע. גם בהליכים מנהליים מרבית הדחיות נובעות מבקשות הצדדים מבעוד מועד, כמחציתן ביוזמת המדינה וכמחציתן ביוזמת העותר.

מצאנו כי לתופעת דחיית הדיונים השלכות משמעותיות על יעילות וזמן התנהלות התיק בבית המשפט. השלכות אלה נוגעות הן לדיוני קדם והן לדיוני הוכחות הנדחים. כך, דיון הנדחה מבעוד מועד מוסיף במוצע קצת פחות משלושה חודשים למשך ההליך המשפטי (בכל סוגי ההליכים); דחיית הדיון במועדו מוסיפה כארבעה חודשים למשך ההליך האזרחי (לא היה בידנו נתונים מספקים על הליכים אחרים); הטיפול בבקשת דחייה בודדת דורש אמנם זמן שיפוטי קצר, אך הצטברותן של הבקשות מובילה להשקעת זמן רב בטיפול בהן, שהינו שווה ערך לזמן המגולם בלמעלה מתשעה תקני שופטים. מעבר להשלכות הנוגעות ליעילות הדיונית, לתופעת דחיית הדיונים משמעותיות הנוגעות גם לכבוד בית המשפט והאמון הציבורי בו.

ב-1.3.10 נכנס לתוקף נוהל הדחיות לטיפול בבקשות לדחיית דיונים מבעוד מועד, שקובע מדיניות מצמצמת ביותר של היענות לבקשות אלו. במחקר הראינו כי בהליכים אזרחיים בלבד ניכרת ירידה מסוימת בהיקף הדחיות מבעוד מועד בדיונים שנקבעו בשנה שלאחר כניסתו לתוקף של הנוהל, אל מול עלייה בדחיית דיונים במועד. אולם, נתונים משנת 2013 מורים על התפוגגות השינוי שנצפה בדחיית דיונים בשנה שלאחר כניסת הנוהל, במיוחד בכל הקשור לדחיית דיוני קדם

משפט. מתוצאות המחקר עולה כי חלק מהוראות הנוהל אינן מיושמות בפועל. כך, מתוך כלל הבקשות לדחיית מועדי דיון שקודדו במסגרת מאגר המידע האזרחי של מחלקת המחקר, לא ראינו כל שימוש בטופס א' על פי נוהל הדחיות, ובקשות הדחייה הוגשו בדומה ליתר הבקשות המוגשות בתיק. נתוני מדגם שאלוני השופטים הצביעו על שימוש מסוים בטופס א', אולם השימוש בטפסים הוא חלקי ביותר, כאשר פרטים רבים וחשובים שצריכים להיכלל בטופס ולהתלוות אליו, כגון מסמכים מאמתים, חסרים. נוסף לכך, על אף ש-16% מבקשות הדחייה הוגשו בשל דיון מקביל של באי הכוח, לא ראינו שימוש בטופס ב', שיועד למקרים אלו.

מעבר לכך שהטפסים שצורפו לנוהל אינם בשימוש, מצאנו כי חלק מהעקרונות המנחים בנוהל אינם נלקחים בחשבון בעת קבלת ההחלטה בבקשה לדחייה. כך, סמיכות מועד הבקשה למועד הדיון הקבוע אינה מהווה גורם משפיע במערך השיקולים, על אף שמחצית מהבקשות לדחייה מבעוד מועד מוגשות בהפרש של חמישה ימים או פחות מהמועד הקבוע לדיון; טעמי נוחות, כדוגמת שיקולי עומס, מהוות עילה מספקת לקבלת בקשת הדחייה, ובקשות מטעמים אלו מאושרות על ידי בית המשפט בכ-73% מהמקרים; נראה כי הסכמת הצדדים מהווה במקרים רבים עילה מספקת לאישור הבקשה לדחייה כך ש-80.6% מהבקשות בהסכמת הצדדים מאושרות על ידי בית המשפט (בפיזור דומה בכל העילות); נסיבות אישיות מיוחדות כמילואים, חופשת לידה או מחלה נחשבות בפועל כעילה מספקת לאישור בקשת הדחייה גם מבלי שנעשה ניסיון להיערך לקראתן מראש ולמצוא פתרון סביר כמחליף שיופיע לדיון, ובקשות שמוגשות מטעמים אלו מאושרות בכ-76% מהמקרים; והוצאות משפט כמעט שאינן מוטלות בנסיבות המצדיקות זאת.

ייתכן מאוד כי יישום קפדני של הנוהל ושימוש מלא בטפסים היו יעילים מאוד בצמצום היקף תופעת הדחיות מבעוד מועד. הקפדה על הנוהל עשויה לתרום הן לצמצום מספר בקשות הדחייה המאושרות על ידי בית המשפט, והן לצמצום מספר הבקשות המוגשות על ידי הצדדים. הירידה הצפויה בהיקף הבקשות לדחייה שיוגשו נובעת לא רק מהפנמה צפויה של עורכי הדין את מדיניות הדחיות החדשה, אלא כתוצאה מתנאי הסף שמציב הנוהל. הקפדה על עקרונות נוהל הדחיות כגון צירוף מסמכים מאמתים, הצגת מועדים חלופיים, וסיבה מספקת מדוע עורך דין אחר מהמשרד לא יכול להחליף את בא הכוח המבקש את הדחייה, צפויה כשלעצמה לצמצם את היקף בקשות הדחייה המוגשות.

מראיונות עם שופטים ובעלי תפקידים, נראה שהסיבות לאי יישומו של נוהל הדחיות כוללות את עומס העבודה העצום המוטל על השופטים, המונע את ההשקעה קצרת הטווח בבדיקת העילות ובכתיבת החלטות הדוחות בקשות לדחייה; הרצון לבסס ולתחזק מערכת יחסים חיובית עם עורכי הדין; חשש מחוסר גיבוי ערכאות הערעור להחלטות הדוחות בקשות לדחייה; וכן חוסר הבנה והפנמה של העלות המערכתית לתופעת דחיית הדיונים.

להלן נציע מספר דרכי טיפול בתופעת דחיית הדיונים כאשר נקודת המוצא בה אנו מחזיקות היא כי יישום נוהל הדחיות הוא הדרך המתאימה להביא לצמצום התופעה.¹⁸ מרבית הצעותינו יתייחסו לפיכך לאופן יישום הנוהל, בשים לב לסיבות המשמעותיות שבגינן הוא לא יושם עד היום ובעיקר לעומס העבודה הרב על השופטים. כמו כן נציע דרכי טיפול אפשריות לדחיות הדיונים במועדם, בהן נוהל הדחיות לא דן. הצעותינו מהוות בסיס ראשוני להמשך דיון ולבחינת ישימות וכדאיות על ידי שופטים:

א. שימוש באמצעים מחשביים ובמזכירות בתי המשפט כמסננת ראשונית, כך שהשופטים יקבלו לטיפולם רק בקשות לדחייה המוגשות בטפסים המתאימים ובצירוף כל המסמכים הנדרשים. כך למשל, בקשה לדחייה הנשלחת למערכת "נט-המשפט" תוכל להישלח רק בפורמט אלקטרוני של טופס א' או ב', שיחייב סימון מדויק של כל פרטי הבקשה, ללא אפשרות של סימון סעיף סל כ"לא רלוונטי" או "אחר" וללא כל אפשרות של משלוח מבלי שצורפו המסמכים המאמתים ושמולאו הפרטים הנדרשים (למשל סיבה מספקת מדוע עורך דין אחר מהמשרד לא יכול להחליף את בא הכוח המבקש את הדחייה). בהתאם, מזכירות בתי המשפט לא יעבירו לבחינת השופטים ולא "יסרקו" לתיק בקשות לדחייה שאינן עונות על הנדרש בטפסי הדחייה. היתרון באוטומטיזציה של שליחת הבקשות

¹⁸ דרך טיפול חלופית היא לקבל כנתון את השיעור הגבוה של דחיות דיונים, לאשר מראש את מרבית הדחיות ללא הפעלת שיקול דעת, ולקבוע בהתאם יומן דיונים "דינאמי". יומן כזה יכלול יותר דיונים מכפי שיכול לשמוע השופט מתוך הנחה שקרוב למחציתם יתבטלו (overbooking), כשקיימת גמישות לקבוע במהירות מועד דיון חדש במקום דיון שהתבטל. שיטת זו מוכרת ומקובלת בקרב ספקי שירות רבים (למשל בקביעת תורים בחברות טלפון, הזמנות חדרי מלון, כרטיסי טיסה ועוד). למעשה, דיוני שופטי המוקד הפליליים קבועים במידה רבה לפי הגיון זה, וכן להבנתנו ישנם שופטים אזרחיים הקובעים דיונים כיום לפי שיטה זו (בעיקר דיוני קדם בסדר דין מהיר). כך, במקום להשקיע משאבים במאבק בתופעת דחיות הדיונים, המערכת תתגמש ותפעל לפיה. אנו סבורות כי בכל הנוגע להליכים אזרחיים, לשיטה זו חסרונות העולים על היתרונות הגלומים בה. ראשית, השיטה תצמצם משמעותית את יכולתו של השופט לתכנן את סדר יומו ולהתכונן לקראת הדיונים האזרחיים, הדורשים יותר הכנה מראש; שנית, השיטה מעניקה לצדדים כוח רב בניהול הדיון בתיק, שיוכלו להשתמש בו ככלי מיקוח אחד נגד השני, ומחריפה את בעיית הנציג בין הצדדים לבין באי כוחם, הקיימת בין כה וכה בסוגיית דחיות הדיונים; שלישית, השיטה עלולה להוביל לזילות הדיון בבית המשפט.

בטפסים או בסיוע המזכירות הוא משולש. ראשית, הצורך במילוי הטפסים צפוי כאמור לצמצם כשלעצמו את מספר הבקשות הלא נצרכות; שנית, שלב בדיקת שלמות הבקשות לא יטיל עומס על השופטים; שלישית, הבחינה תביא לאחידות בטיפול ולכך ששופט לא יוכל לדון בבקשה לדחייה שלא לפי טופס א' או ב' מלא.

ב. ההחלטה בבקשות המלאות תיעשה בהתאם לקריטריונים שבנוהל הדחיות, כאשר ניתן לשקול אפשרות שההחלטה תתקבל במקרים מסוימים (למשל - עבור כלל דיוני הקדם) על ידי גורם דומה למנ"ת או על ידי עוזרים משפטיים. נציין כי במקומות ובתחומים בהם המנ"ת אחראית על טיפול בחלק מסוים מבקשות הדחייה (למשל, תיקי פלתי"ד בשלום-מרכז), ראינו אחידות באופן הטיפול וכן הקפדה על עקרונות נוהל הדחיות. להבנתנו, עם צמצום פעילות המנ"ת במחוז המרכז, הועברה חפיפה לעוזרים המשפטיים אודות נהלי הטיפול בבקשות הדחייה, אך השימוש בטפסי הנוהל וההקפדה על הנוהל ואחידות הטיפול בבקשות ירדה. יתרון העברת הטיפול בבקשות הדחייה, או לפחות בחלקן, מידי השופט לגוף אחר שירכז את הטיפול והמעקב על בקשות הדחייה נובע בעיקר מהקלה על עבודת השופט וכן מהאפשרות ליצור סטנדרט אחיד יותר לטיפול בבקשות. אולם, יש לקחת בחשבון שמהלך כזה יוציא את נושא בקשות הדחייה מהקונטקסט הכללי והמלא של כל תיק עליו אמון השופט.

ג. ביישום הנוהל יש ליתן את הדעת לקשר השלילי שמצאנו בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון. קשר זה מחזק את הצורך לטפל במקביל בשני סוגי הדחיות וכן למצוא את נקודת האיזון האופטימאלית בגישה כלפי בקשות לדחיית דיון. הקשחת יתר בטיפול בדחיות מבעוד מועד עלולה להחריף את תופעת הדחיות במועד הדיון. כך לדוגמה, יכולים להיווצר מקרים בהם בעלי הדין יודעים לפני מועד הדיון על אילוץ שבעקבותיו יידחה הדיון (שיכול לנבוע מהצדדים עצמם או מגורמים שלישיים), ויבחרו שלא לבקש דחייה מראש, או שבקשתם מראש תידחה על ידי בית המשפט, מה שייאלץ דחייה של הדיון במועדו. דוגמה נוספת יכולה להיות מקרה בו אחד מבאי הכוח לא יכול להגיע לדיון, ובמקום לבקש דחייה שולח ממלא מקום, כאשר בתחילת הדיון ממלא המקום מבקש דחייה כי הוא לא יכול לייצג כראוי את בעל הדין.

הטיפול המשולב בשני סוגי הדחיות צריך להיות מדרגי, בהתאם לקביעת מדיניות לגבי החומרה היחסית של כל אחד מסוגי הדחיות בהליכים השונים. ניתן לומר כי בהליכים אזרחיים, דיונים הנדחים במועד הדיון מכבידים יותר על מערכת המשפט מאשר דיונים הנדחים מבעוד מועד הן מאחר והשופט השקיע זמן בהכנה לדיון והן משום שקשה יותר לקבוע דיון אחר למשבצת הזמן שהתפתה. לפיכך, לצד יישום סביר של נוהל הדחיות כדאי לפעול ליצירת תמריצים שליליים לדחיית דיונים במועד, כך שעלות דחיית הדיון במועדו תהיה עבור הצדדים גבוהה יותר מהגשת בקשה לדחייה במועד מתאים והולם. תמריצים אלו יכולים להיות למשל באמצעות פסיקת הוצאות משפט עבור כל דיון שנדחה במועדו ובזבו את זמנו של בית המשפט. השימוש בכלי של פסיקת הוצאות משפט הן לצדדים והן לטובת אוצר המדינה יכול להיות כלי יעיל לאיזון בין דחיות מבעוד מועד לבין דחיות במועד הדיון, וכן לצמצום היקפן. כיום השימוש בכלי זה הוא נדיר למדי בשני הסוגים של דחיות הדיונים ובפרט במקרים של דחיות במועד הדיון. כיוון שבמקרים אלו שופט אין אפשרויות מעשיות רבות למעט להיעתר לדחיית הדיון, ולאור העלות הגבוהה של דחיות אלו בהיבט בזבוז הזמן השיפוטי והארכת משך ההליך בכארבעה חודשים במוצע, ייתכן ויש מקום להגביר דווקא בדחיות במועד הדיון את השימוש בפסיקת הוצאות משפט לטובת אוצר המדינה, וכן לשקול הטלת הוצאות ישירות על עורך הדין (זאת לצד פסיקת הוצאות גם במקרים בהם דחיית הדיון מבעוד מועד היא תוצאה של התנהלות בעייתית של צד למשפט, ומובילה לבזבוז זמנו של בית המשפט). נדגיש כי המלצות אלו נוגעות להליכים אזרחיים, ואנו מציעות דרכי טיפול שונות לטיפול בדחיות הדיונים במועד בהליכים פליליים.

ד. בהליכים פליליים, נראה שהמערכת התאימה עצמה לתופעה של דחיות במועד הדיון, בעיקר בשלבים הראשוניים של ההליך. שופטי המוקד ערוכים לכך, ומזמנים הרבה יותר נאשמים מכפי שניתן לשמוע באותו יום. ייתכן כי מבחינת יעילות זמן הדיון, אין בכך פגם גדול שכן דיוני ההקראה הם מאוד קצרים. מנגד, יש לתופעה זו השלכות שליליות במובן של נראות בית המשפט וכבודו, השפעה על אורך חיי התיק וכן על הזמן השיפוטי המצטבר. החלטה על הצורך בקביעת מדיניות להפחתת תופעה זו בהליכים הפליליים כרוכה בעיקר במציאת פתרונות בשיתוף פעולה עם גורמי חוץ, כפי שמשתקף מהסיבות

לדחיית הדיונים. כך, המשטרה היא הגורם המרכזי לטיפול בתופעת השיעור הגבוה של אי התייצבות נאשם לדיון - הסיבה לדחיית 30% מהדיונים הפליליים בבתי משפט השלום; וכן ביישום נוהל ראוי להעברת חומר החקירה לבאי כוח הנאשם – שכן כרבע מהדחיות בהליכים פליליים נובעות מטענות באי כוח הנאשמים אודות קשיים בעיון ובצילום של חומר החקירה. גורמי חוץ נוספים עימם יש לעבוד כדי לצמצם את תופעת דחיית הדיונים במועדס הם שירות המבחן, התביעה (משטרתית ופרקליטות) האחראית לדחיית למעלה מעשירית מהדיונים במועדס, לרוב עקב אי מוכנות או הליכי הסדר, וכן הסנגוריה הציבורית.

ה. כדאי לתאם עם לשכת עורכי הדין את ההפעלה המחודשת של נוהל הדחיות ולשתף עורכי דין ככל הניתן בחשיבות יישום הנוהל עבור מערכת המשפט ככלל, וכפועל יוצא גם עבורם ועבור לקוחותיהם. יש להניח כי תופעת דחיית הדיונים פועלת לטובתם רק בכמחצית מהמקרים (על אף שיעורי ההסכמה הגבוהים) ולכן גם הם ירוויחו ממדיניות מצמצמת יותר של דחיית דיונים. כדאי לשים דגש גם על עבודה משותפת בסוגיה עם פרקליטים המייצגים את המדינה בהליכים מנהליים, שכן בהליכים אלו המדינה מבקשת את הדחייה באופן תדיר.

ו. גורמים נוספים עימם כדאי לבוא במגע בקשר לתופעת הדחיות הינם מומחי בית המשפט, שכשמונה אחוזים מהדחיות בהליכים אזרחיים בבתי משפט השלום נובעים מעיכובים בעבודתם. כדאי לקבוע נוהל עבודה לכתיבת חוות דעת מומחה בית המשפט, הכולל את דרך יצירת הקשר עם הצדדים, זאת כיוון שמצאנו שחלק ניכר מהעיכובים בחוות הדעת נובע מאי הבהרה והסדרה של הקשרים עם הצדדים (למשל, הצדדים כלל לא יצרו קשר עם המומחה וחיכו לכך שיפנה אליהם). כמו כן, כדאי לשקול הרחבה של רשימות מומחים שונים, שניכר שאינם יכולים להיענות לביקוש, וכן ניתן לחשוב על תמריץ שלילי לעיכובים בעבודתם של המומחים, אשר גורמים לדחיית דיונים.

ז. כדאי לקבוע יעדי הפחתה ומסגרות זמן לצורך הטיפול בתופעת דחיית הדיונים, תוך התייחסות לנקודות ייחוס התחלתיות שמייפנו במחקר זה עבור תחומי המשפט

והערכאות השונות. היתרון ביעדים כמותיים הוא כפול. ראשית, יעדים אלו מעניקים עיגון והבהרה לאופן הפעלת הסטנדרטים הרחבים שקובע נוהל הדחיות. שנית, היעדים מאפשרים מעקב אחר אופן הטיפול בתופעה. נדגיש כי כל קביעת מדד תשנה לאורך זמן את סוג הבקשות לדחייה שמגישים הצדדים, פיזור העילות בהן מוגשות הבקשות והמידה בה הבקשות הן מוצדקות. לכן, **המדדים חייבים להיות דינמיים ולהיבחן מחדש בתקופה של כחצי שנה לאחר הפעלתן.**

טבלה 7 מציגה, להמחשה ולדוגמה בלבד, יעדי הפחתה ומדדים לצמצום תופעת דחיית הדיונים. בניית והפעלת המדדים הסופיים צריכה להיעשות בשני שלבים. שלב ראשון, אותו כבר ביצענו במחקר, ממפה את העילות לבקשות המוגשות כיום, ואת שיעור קבלתן ואישורן על ידי בית המשפט במצב הקיים. טבלה מפורטת של פיזור העילות ואופן הטיפול בהן, עבור כל ערכאה ותחום מצויה בעמ' 22 במחקר זה. שלב שני מצריך החלטות מדיניות (של שופטים) אודות קביעת רף מינימום של דחיות מכל עילה, שיאפשר גמישות מספקת לדחיות מוצדקות ללא פגיעה בצדדים ובניהול התקין של ההליך, ויאזן את ההפחתה של הדחיות מבעוד מועד על מנת לא להגדיל את הדחיות במועד הדיון. כך למשל, ניתן להחליט כי היענות חיובית לבקשות דחייה מסיבות אישיות, נוחות או עומס של הצדדים ובאי כוחם צריכה להגיע עד רמה של היענות לכ-40% מהבקשות מסיבות אלו (לעומת היענות ממוצעות של 71% מבקשות בעילה זו כיום), לעומת אישור רצוי של כ-50% מהבקשות לדחייה בעקבות דיון מקביל (למקרים בהם הדיון המקביל נקבע בחוסר ברירה, או ללא קביעת הדיון בשיתוף עורך הדין וכן עורך הדין הסביר באופן מספק מדוע לא נמצא לו מחליף הולם ממשרדו). יצוין כי לא מצאנו נתונים השוואתיים בהם ניתן להסתייע לצורך קביעתו של רף מינימום, ולכן קביעתו תיעשה בהדרגתיות, תוך כדי למידת המערכת. השורה השנייה בטבלה 7 מציגה **להמחשה** דוגמאות לשיעור היענות רצוי לבקשות בעילות הדחייה השונות. המכפלה בין פיזור הבקשות מכל עילה לבין שיעור ההיענות החיובית הרצוי להן, מובילה ליעד רצוי של אישור דחיית דיונים מכל עילה. נתון זה מופיע בטור השלישי, החמישי, השביעי וכו' בטבלה. כך למשל, ניתן לראות בשורה השלישית בטבלה כי המכפלה בין פיזור בקשות הדחייה מסיבות אישיות בבית משפט המחוזיים בהליך אזרחי (25% מהבקשות), לבין היעד הרצוי לאישור בקשות מעילה זו

(40% אישור), מובילה ליעד לפיו 10% מסך בקשות הדחייה המוגשות במחוזי-אזרחי יאושרו מסיבות אישיות. בטור האחרון בטבלה מופיע הסיכום של יעד קבלת הבקשות מכל העילות, קרי היעד הכולל לאישור קבלת בקשות לדחייה בכל ערכאה ותחום. בדוגמה להמחשה שיצרנו, יעד זה נע בין 50% ל-60% היענות חיובית לבקשות שונות לדחיות דיונים (במקום 71% אישור בקשות במצב הקיים). זהו יעד התחלתי ריאלי, ויש להדגיש כי הקפדה יתרה על נוהל הדחיות עשויה לתרום לא רק לצמצום מספר הבקשות המתקבלות, אלא גם לצמצום מספר הבקשות המוגשות (משום תנאי הסף שמציב הנוהל).

טבלה 7: הצעה למדדים ויעדים להפחתת אישור הבקשות לדחיות הדיונים - טבלה להמחשה

יעד רצוי כולל לשיעור אישור בקשות דחייה	יעד רצוי לאישור מסיבות אחרות	פיזור בקשות אחר	יעד רצוי לאישור מסיבות הקשורות לייצוג	פיזור בקשות מסוגיות הקשורות לייצוג	יעד רצוי לאישור מעילת מו"מ	פיזור בקשות בשל הליכי מו"מ בין הצדדים	יעד רצוי לאישור מעילת נסיבות מיוחדות	פיזור בקשות בשל נסיבות מיוחדות	יעד רצוי לאישור מעילת דיון מקביל	פיזור בקשות בשל דיון מקביל	יעד רצוי לאישור מעילת אי סיום הליכים/ מסמכים	פיזור בקשות- טרם הסתיימו הליכים/ לא הוגשו מסמכים	יעד רצוי לאישור מסיבות אישיות	פיזור בקשות מסיבות אישיות	ערכאה- הליך
	60%		60%		60%		50%		50%		70%		40%		שיעור קבלה רצוי לעילה - להמחשה
55% (84% אישור כיום)	0.03	0.05	0	0	0.114	0.19	0.06	0.12	0.065	0.13	0.182	0.26	0.1	0.25	מחוזי - אזרחי
51% (90% אישור כיום)	0.03	0.05	0	0	0.03	0.05	0.16	0.32	0.105	0.21	0.077	0.11	0.104	0.26	מחוזי - פלילי
52% (64% אישור כיום)	0.036	0.06	0.042	0.07	0.036	0.06	0.085	0.17	0.105	0.21	0.112	0.16	0.108	0.27	בתי הדין האזוריים לעבודה
59% (70% אישור כיום)	0.024	0.04	0.006	0.01	0.126	0.21	0.035	0.07	0.045	0.09	0.287	0.41	0.068	0.17	שלום - אזרחי
50% (45% אישור כיום)	0	0	0.036	0.06	0.024	0.04	0.06	0.12	0.205	0.41	0.056	0.08	0.116	0.29	שלום - משפחה
54% (88% אישור כיום)	0.084	0.14	0.018	0.03	0.084	0.14	0.05	0.1	0.095	0.19	0.112	0.16	0.096	0.24	שלום - פלילי
57% (54% אישור כיום)	0.084	0.14	0.114	0.19	0.012	0.02	0.06	0.12	0.06	0.12	0.189	0.27	0.056	0.14	שלום- תעבורה

ח. כדי לעקוב אחר הטיפול בתופעת הדחיות, לעקוב אחר העמידה ביעדים, ולבחון שינויים באופן עקבי ולאורך זמן, נדרשים מגוון דיווח מהימנים ורציפים במערכת "נט-המשפט". כך למשל, יש צורך בעדכון מהימן של דחיות דיונים במועדם - תאריך, הגורם האחראי לדחייה, וסיבת הדחייה (יכול להיעשות על ידי הקלדנית בהוראות השופט); עדכון מהימן (שיכול להיעשות על ידי עוזר משפטי, על מנת שלא להעמיס על השופט) של בקשות מבעוד מועד - תאריך ההגשה, מגיש הבקשה, עילתה, החלטת השופט ומועד הדיון החדש.

ט. אף לאחר יישום מחדש של נוהל הדחיות, שימוש באמצעים מחשוביים שונים וכן שימוש במדדי הפחתה, ייוותרו דיונים שיידחו מסיבות מוצדקות. בכדי לצמצם את התמשכות ההליכים להם גורמות דחיות אלו, כדאי לשקול תכנון והבנייה של יומן בית המשפט בצורה דינמית להשלמת דיונים הנדחים תוך זמן קצר. כיום קיימות בשוק העסקי מספר שיטות להבניית "יומן דינמי" שהתאמתן יכולה להישקל בהתאם לכמות הצפויה של הדחיות לפי מדדי הפחתה שייקבעו.

לסיכום, הטיפול בתופעת דחיות הדיונים מצריך איזון מתמיד וקשה להשגה בין ראיית המיקרו - של הצרכים הנקודתיים של בעלי הדין ושל בשלות התיק, לבין ראיית המאקרו - המאפשרת לזהות את הדחייה הספציפית כחלק מתופעה רחבה בעלת השלכות שליליות בלתי מבוטלות על מערכת המשפט. במילותיו של המשורר אובידיוס, מהמאה הראשונה לספירה:

"At times it is folly to hasten at other times, to delay.

The wise do everything in its proper time".

נספחים

נספח א': נוהל הדחיות

בית המשפט העליון
THE SUPREME COURT OF ISRAEL

JUSTICE DORIT BEINISCH
PRESIDENT

השופטת דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

חוראות נוהל של נשיאת בית המשפט העליון

מספר הנוהל	הנושא	תפוצה	פורסם ביום	בתוקף מיום
1-10	טיפול בבקשות לדחיית מועדי דיון	כללית	5.1.2010	1.3.2010

- א. ככלל, אין לדחות מועדי דיון שקבע בית המשפט. דיון שנקבע, יש לקיים במועד, אלא במקרים הריגים. כלל זה חל הן על דחיות המתבקשות על-ידי בעלי הדין ועורכי הדין והן על דחיות מצד בית המשפט.
- ב. האמור לעיל חל בייחוד כאשר הדיון נקבע בתיאום עם בעלי הדין ובייחוד כשמדובר בדיון שנקבע לשמיעת ראיות.
- ג. בבואו להכריע בבקשה לדחיית מועד דיון שנקבע, יתן בית המשפט דעתו לא רק לענייניו של מבקש הדחייה ולא רק לענייניו של בעל הדין שכנגד, אלא גם – ואף בעיקר – לזכותו וחובתו של בית המשפט לנהל את כלל הדיונים שלפניו ביעילות תוך שימוש מושכל וזהיר במשאבי השפיטה לטובת כלל המתדיינים וההליכים הממתנינים לביורר לפני בית המשפט. תשומת לב מיוחדת תינתן גם למשך הזמן בו תלוי ועומד התיק. ככל שתקופה זו ממושכת יותר, יטה בית המשפט להמעיט בהיעתרות לבקשות לדחיית מועד דיון. כך בכלל וכך בפרט אם טעם הדחייה הינו עיכוב שמקורו באי ביצוע פעולות שהיו באחריות בעלי הדין או מי מטעמם והוקצה די והותר זמן לשם השלמת פעולות אלו.
- ד. טעמים כגון שיקולי נוחות; עומס עבודה; הסכמת הצדדים, אינם מהווים, כשלעצמם, סיבה מספקת לדחיית מועד דיון.
- ה. קיום משא ומתן לפשרה, הסדר טיעון, הליך גישור וכדומה, אינם מהווים, כשלעצמם, עילה מספקת לדחיית מועד דיון שנועד לשמיעת ראיות.

בית המשפט העליון
THE SUPREME COURT OF ISRAEL

JUSTICE DORIT BEINISCH
PRESIDENT

השופטת דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

- ו. נסיבות יוצאות דופן והריגות, כגון לידה וחופשת לידה, צו לשירות מילואים, או – להבדיל – הלוויה, אבל על בן משפחה מדרגה קרובה, מחלה ממשית שאינה מאפשרת התייצבות לדיון, עשויות להוות בדרך כלל נימוק מוצדק לדחיית מועד הדיון, ובלבד שלא ניתן היה להיערך לקראתן מראש ולמצוא פיתרון סביר שיאפשר את קיום הדיון כולו או חלקו (לרבות על-ידי בא-כוח אחר).
- ז. בקשה לדחיית מועד דיון שלא הוגשה מיד ובסמוך להיוודע סיבת הדחייה, או שהוגשה בסמיכות יתרה למועד הדיון, והכל ללא הצדקה מספקת לכך, יכול שתידחה מטעם זה בלבד.
- ח. בקשה לדחיית מועד דיון תוגש באמצעות טופס המצורף לנוהל זה (טופס א'). לבקשה יצורפו האישורים הנדרשים לפי העניין ובכללם צו מילואים, אישור רפואי וכדומה. כן רשאי בית המשפט, אם הנסיבות מצדיקות זאת, לבקש ממגיש בקשת דחייה המבוססת על מחלה כי יצרף אישור רפואי ערוך כדין על פי סימן ג' של פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971. אישור רפואי שלא ניתן לצרפו לטופס, בגין אירוע רפואי פתאומי, יוגש מיד כשהדבר יתאפשר. בקשה שלא הוגשה באמצעות הטופס ו/או שלא צורפו לה האישורים הנדרשים, תוכל להידחות מטעם זה בלבד.
- ט. על בית המשפט לנמק בקצרה כל החלטה בבקשה לדחיית דיון, בין החלטה המקבלת בקשה לדחיית מועד דיון ובין החלטה הדוחה בקשה לדחיית מועד דיון. הוראה זו חלה גם על החלטות לדחיית דיון מיוזמת בית המשפט.
- י. נדחה מועד הדיון – יקבע בית המשפט מועד חדש לדיון שיהיה ככל שניתן סמוך וקרוב למועד הדיון המקורי. כמו כן ישקול בית המשפט חיוב בעל הדין שהגיש הבקשה בהוצאות, אם לטובת בעל הדין שכנגד, אם לטובת אוצר המדינה, אם ראה כי הנסיבות מצדיקות זאת.
- יא. עורך דין, עד או בעל דין שנקבעו בעניינו מספר דיונים באותו מועד – בין באותו בית משפט ובין בבתי משפט שונים – יגיש מיד עם קבלת הידיעה על כך, לערכאה שאת הדיון שלפניה הוא מבקש לדחות, בקשת דחייה בהתאם לטופס המצורף לנוהל זה (טופס ב'). הבקשה תובא לפני השופט לפניו אמור להישמע הדיון

בית המשפט העליון
THE SUPREME COURT OF ISRAEL

JUSTICE DORIT BEINISCH
PRESIDENT

חשופת דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

שדחייתו מתבקשת בהתאם לנוהל 10-2 מאת נשיאת בית המשפט העליון ("נוהל טיפול בבקשות לדחיית מועד דיון עקב טעמים הקשורים בקיום דיון באותו מועד לפני שופט אחר").

יב. נשיא של כל בית משפט יהיה אחראי על יישומו של נוהל זה בבית המשפט עליו הוא מופקד.

יג. נוהל זה יחל ביום 1.3.2010. בתקופה שמיום התימתו ועד ליום תחילתו ינהו עצמם הנוגעים בדבר לפעול ככל שניתן על פי האמור בנוהל זה ותכליתו.

היום, י"ט בטבת התש"ע (5.1.2010).

דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

קישור לטופס א'

נספח ב': טופס א' לבקשה לדחיית מועד דיון

טופס א'

בקשה לדחיית מועד דיון**שלא מטעמים הקשורים בקיום דיון באותו המועד לפני שופט אחר****(חובה למלא את כל השדות הרלבנטיים בטופס)**

- א. מסי' תיק: _____ בבית המשפט ה _____ ב _____ לפני כבי' _____
 השופט (ההרכב): _____
- ב. בעניין שבין: _____
 התובע/ המבקש/ המערער _____
 על ידי עו"ד _____
 לבין _____
 הנתבע/ המשיב/ הנאשם _____
 על ידי עו"ד _____
- ג. מועד הדיון שדחייתו מתבקשת: _____
- ד. התאריך בו נקבע והודע מועד הדיון שדחייתו מתבקשת: _____
- ה. מועדי דיון נוספים בתיק (אם נקבעו): _____
- ו. מהות הדיון הקבוע (דיון מקדמי; קדם משפט; קדם ערעור; דיון עיקרי; דיון הוכחות וכיוצ"ב): _____

- ז. העילה בגינה מתבקשת הדחייה: _____

- ח. המועד בו נודעה למבקש עילת הדחייה המבוקשת: _____
- ט. המאמצים שנעשו על ידי המבקש למנוע את דחיית הדיון: _____

ז. ככל שהטעם לבקשה נעוץ בקושי של בא כוח המבקש להתייצב לדיון – הנסיבות שבגינן לא ניתן לקיים את הדיון באמצעות עו"ד אחר:

יא. מועדי דיון חלופיים מוסכמים:

יב. עמדת יתר בעלי הדיון:

יג. פירוט המסמכים המצורפים לתמיכה בבקשה:

[קישור לטופס ב'](#)

נספח ג': טופס ב' לבקשה לדחיית מועד דיון

טופס ב'

בקשה לדחיית מועד דיון**מטעמים הקשורים בקיום דיון באותו המועד לפני שופט אחר****(חובה למלא את כל השדות הרלבנטיים בטופס)**

- א. מס' התיק שדחיית הדיון בו מתבקשת: _____ בבית המשפט ה_____
- ב. לפני כב' השופט (ההרכב): _____
- ב. בעניין שבין: _____
- התובע/ המבקש/ המערער _____
- על ידי עו"ד _____
- לבין _____
- הנתבע/ המשיב/ הנאשם _____
- על ידי עו"ד _____
- ג. מועד הדיון שנקבע בתיק (יום; שעה): _____
- ד. התאריך בו נודע למבקש הדחייה על מועד הדיון שדחייתו מתבקשת: _____
- ה. מהות הדיון (דיון מקדמי; קדם משפט; קדם ערעור; ערעור; דיון עיקרי; שמיעת הוכחות וכיוצ"ב): _____
- ו. משך הדיון הצפוי: _____
- ז. מועדי דיון חליפיים מוסכמים: _____
- ח. עמדת יתר בעלי הדיון בתיק שדחייתו מתבקשת: _____
- _____
- _____
- ט. מס' התיק המתברר לפני שופט אחר באותו המועד והמהווה טעם בקשת הדחייה: _____
- בבית המשפט ה_____ ב_____ לפני השופט (ההרכב): _____
- י. בעניין שבין: _____
- התובע/ המבקש/ המערער _____
- על ידי עו"ד _____
- לבין _____

הנתבע/ המשיב/ הנאשם _____

על ידי עו"ד _____

יא. מועד הדיון שנקבע בתיק (יום ; שעה) : _____

יב. התאריך בו נודע למבקש הדחייה על מועד הדיון בתיק : _____

יג. מהות הדיון (דיון מקדמי ; קדם משפט ; קדם ערעור ; ערעור ; דיון עיקרי ; שמיעת הוכחות

וכיוצ"ב) : _____

יד. משך הדיון הצפוי : _____

טו. האם קיימת אפשרות לקיים את שני הדיונים בלא דחייה לרבות על ידי בא כוח חלופי ומה הם

המאמצים שנעשו על ידי מבקש הדחייה בעניין זה :
